

Masterplan Jetsmark

Pandrup, Kaas & Moseby

Juni 2022

*Strategisk-fysisk udviklingsplan for
sammenhæng og tiltrækningskraft i Jetsmark.*

JAMMERBUGT
KOMMUNE

LYTT

Urban & Landscape
Architecture

PANDRUP LANDSKAB
Malet af Ninna Fruensgaard i 1968

En by i naturen

med stærk sammenhæng og tiltrækningskraft

Visionen i Jammerbugt Kommune er ”Vi går efter forskellen”. Bag denne vision ligger bl.a. det faktum, at kommunen myldrer af mennesker og virksomheder der gør en forskel. Mangfoldigheden blomstrer og skaber dynamik, tryghed og frihed til et rigt og sundt liv. Jammerbugt Kommune baner hellere end gerne vejen for nye aktiviteter i alle dele af kommunen – på forskellig måde. Dette gælder også i Jetsmark-området.

Med denne masterplan ligger et ønske fra Kommunalbestyrelsen om at samle udviklingen af Pandrup/Kaas/Moseby området i en samlet masterplan for hele Jetsmark-området.

Helt konkret er formålet med denne masterplan at styrke bosætning, styrke og synliggøre forbindelser i og omkring byerne, styrke de rekreative potentialer og styrke den lokale identitet, stolthed og engagement. Arbejdet med at udvælge og definere hvilke temaer, som er vigtige at medtage i en masterplan kan Kommunalbestyrelsen ikke gøre alene. Så derfor er planen tilblevet i en proces med deltagelse af en række af de lokale foreninger og aktører i Jetsmark-området.

I processen er der drøftet allerede igangsatte initiativer i området samt defineret drømme og visioner for området. De temaer som har været styrende for drøftelser gennem hele processen er bl.a. bosætning og boformer, natur og rekreative potentialer, forbindelser, mangfoldighed og identitet.

Arbejdslysten undervejs har været god, og der er indkommet rigtig mange gode input, som nu i denne plan er samlet under én overordnet vision for Jetsmark-området ”En by i naturen – med stærk sammenhængs. og tiltrækningskraft”.

Jetsmark området er et område i udvikling, og hvor vi i Kommunalbestyrelsen foretager investeringer til glæde og gavn for den lokale befolkning. Vi er allerede i gang med opførelse af en ny skole, og udvidelse af Jetsmark Idrætscenter. Denne masterplan er et yderligere skridt på vejen til igangsætning af endnu flere initiativer i området, og det er håbet, at initiativerne i planen kan fastholde og udvikle Jetsmark området som et attraktivt sted at bo og leve.

Borgmester, Mogens Gade

JAMMERBUGT
KOMMUNE

LYTT

Urban & Landscape
Architecture

Indholdsfortegnelse

Formål	7
Proces	8
Retning	12
Kapitel 1 - Vision	12
- En del af noget større	14
- Byklyngen på bakkeøen	16
- Tre bliver til en	18
- Jetsmarks særlige kvalitet	20
- Udfordringerne i dag	22
- Drømmen om en by midt i naturen	24
Kapitel 2 - Strategiske nøgletemaer	28
- Naturudvikling som fundament	30
- Formidlingsudvikling	32
- Rekreativ infrastruktur	34
Kapitel 3 - Fysiske nøgleprojekter	38
- Fra Å til Hav	40
- Wauw i Grusgraven	52
- En samlet byklynge	62
Strukturplan	68
Igangsættelse af initiativer	72

FYSISK FOKUSOMRÅDE GRUSGRAVEN
*Visualisering af mulighed for boliger
og rekreative oplevelser i grusgraven 2022*

Formål

Kommissorium for Masterplan Jetsmark ligger til grund for udarbejdelsen af nærværende Masterplan. Masterplan Jetsmark er en visions- og udviklingsplan som skal kickstarte en samlet udvikling af Jetsmarkområdet (Pandrup, Kaas og Moseby). Masterplanen bygger ovenpå masterplan Pandrup fra 2012 med et bredere og større fokus på at skabe sammenhæng i hele Jetsmark med byerne Pandrup, Kaas og Moseby.

Det har været formålet med Masterplanen at skabe et fundament for at forbedre områdets rekreative potentialer og forbindelser i og omkring byerne, styrke grundlaget for fremtidens bosætning, by- og handelsliv og ikke mindst støtte op om lokalområdets identitet, stolthed og borgernes engagement for udviklingen.

Proces

Masterplan Jetsmark er udviklet i tæt dialog med styregruppen over 4 arbejds møder samt inviterede interessenter og borgere gennem 2 workshops.

1) Formulering af Vision

På den første workshop blev der drøftet drømme for Jetsmark. Styregruppen blev enige om, at se "Masterplan Jetsmark" i stor skala og i et stort perspektiv (fra vildmose til vesterhav). Det var gruppens ønske, at masterplan Jetsmark både skulle omhandle lokale forhold som bosætning og hvad der kan tiltrække turiste, nye borgere og erhvervsdrivende.

Et overordnet tema for Masterplan Jetsmark er derfor sammenhæng og tiltrækningskraft. Det var entydigt, at naturen udgjorde fundamentet for byens dna. Derudover kredsede drøf-

telser om områdets optentialer om bosætning og boformer, natur og rekreative potentialer, forbindelser, stier og veje, mangfoldighed og lokal identitet samt et godt erhvervs- og handelsliv. Den følgende workshop med deltagelse af lokale foreninger tog udgangspunkt i disse emner og stillede indenfor hvert emne spørgsmålet "hvad nu hvis..." efterfulgt af scenarier for udvikling.

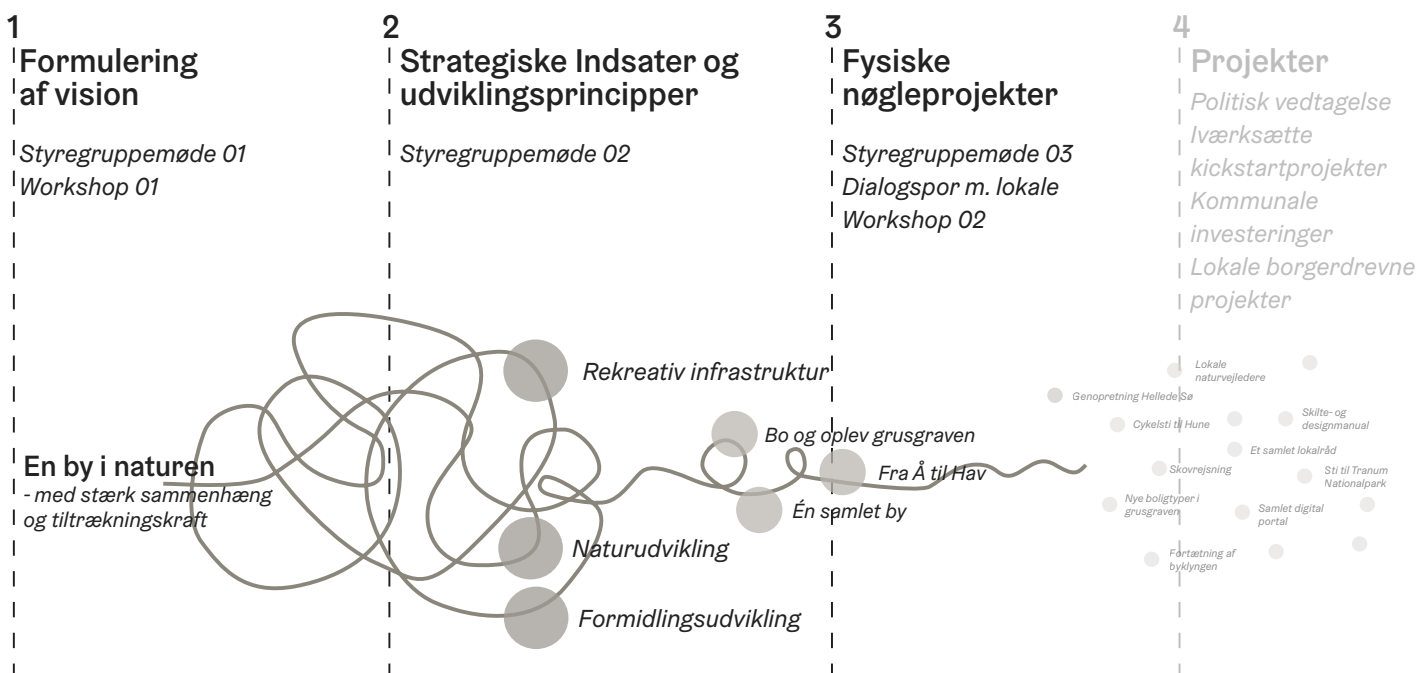
2) Strategiske indsatser og udviklingsprincipper

Workshoppens debat om emnerne blev på styregruppemøde 2 omsat til 10 udsagn for udviklingen i Jetsmark som alle overnede omhandlede fokus indenfor Naturudvikling som grundsten, forbedret rekreativ Infrastruktur og oplevelser samt formidlingsudvikling. Alt sammen med fokus på at skabe en by i naturen med langt større sammenhængs- og

tiltrækningskraft bla. for bosætning.

3) Fysiske nøgleprojekter

De første skitser på retningen for udviklingen blev udarbejdet indenfor de valgte strategiske indsatsområder og behandlede byernes direkte fysiske sammenhænge med naturen omkring, samt byernes indbyrdes sammenhænge. Skitserne mandede ud i forslag til konkrete storskala nøgleprojekter, som blev drøftet med styregruppen på det tredje møde. Materialet blev også drøftet med udvalgte interessenter på en række digitale møder og slutteligt drøftet og viderebearbejdet gennem endnu en workshop med inviterede lokale foreninger og borgere. De fysiske nøgleprojekter er Fra Å til Hav, Wauw i Grusgraven og En samlet by.

SAMSKABELSE

Styregruppen har været meget engageret processen igennem og masterplanen udviklet i tæt samspil med styregruppen. Gennem workshops og interessentmøder er arbejdet blevet drøftet med områdets aktører.

”

Naturen er vores baghave og området kendetegnes af naturen. Her er mange naturtyper som giver kvalitet og oplevelse, helt fra hav til å. Her er naturen fundamentet for det gode liv. Derudover samles vi om et stærkt kultur-, idræts- og friluftsliv.

Vi er én by med samlet skole og idrætsområde, men vi har stadig rod i vores lokale historier og derfor har byen flere karakterfulde kvarterer med stærke fællesskaber og gode adgange til naturen.

I Jetsmark kan vi være meget forskellige og stadig anerkende hinanden. Her er bosætningsmuligheder for de kreative naturelskere. Her skaber lidt billigere byggegrunde mulighed for alternative attraktive boformer. Vi er et attraktivt bosætningsområde for pendlere - her kan man bo midt i naturen, midt i byen.

Vores foreningsliv er stærkt og bredt. Vi er mange engagerede borgere og ildsjæle. Her er rum til at være både sig selv og sammen med andre. De lokale kræfter og identiteter forankres og bringes med i fremtidens Jetsmark.

Vi har et driftigt erhvervsområde og erhvervsparken er ”nytænkt” med et samarbejdende netværk som gør det attraktivt og synligt at drive sin virksomhed netop her

”JETSMARKS DNA” - ARBEJDSTEKST FOR VISIONSARBEJDET
formuleret på baggrund af styregruppens beskrivelser af områdets dna og det masterplanen skal bygge videre på

Retning

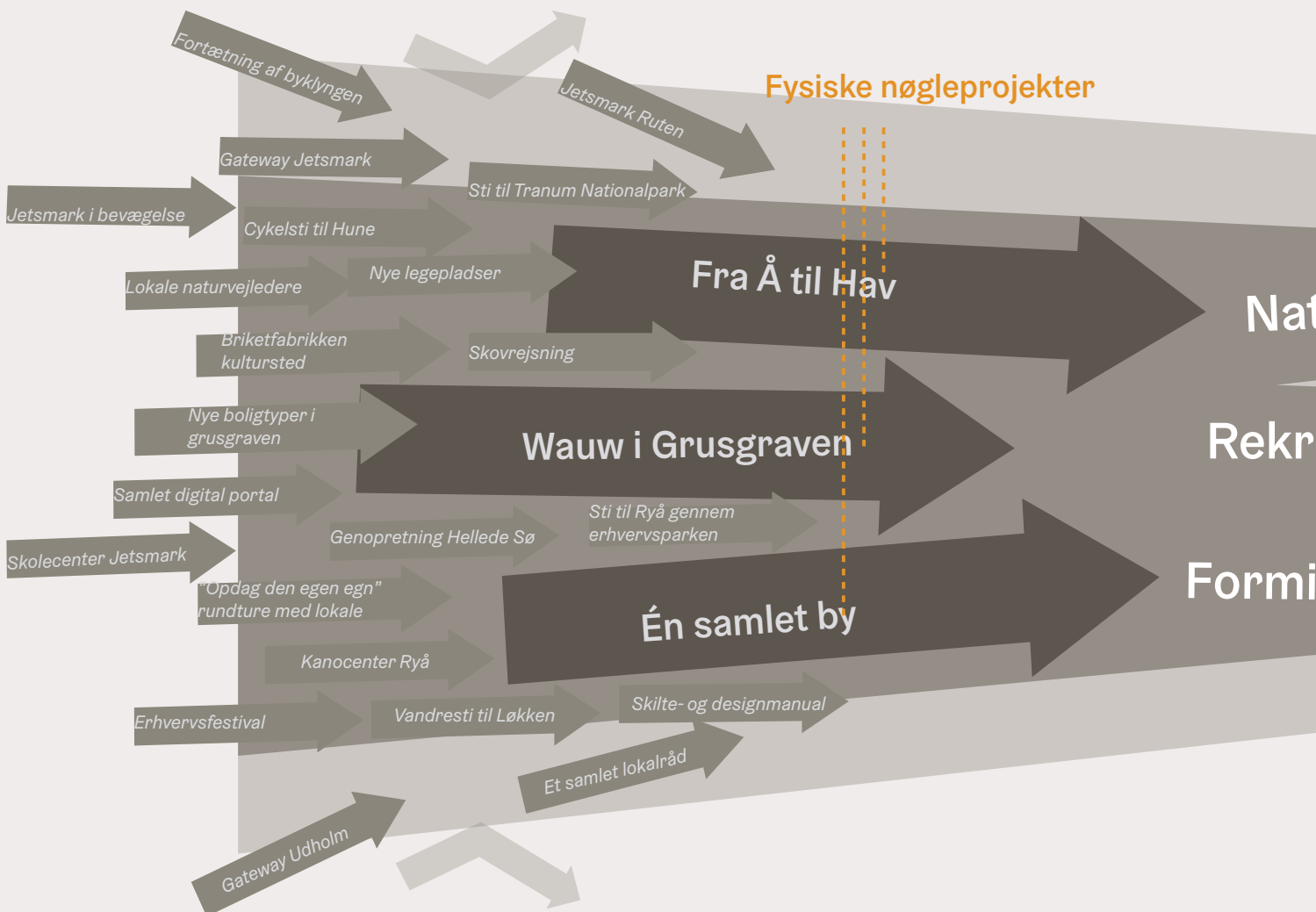
- masterplanen som rettesnor for prioriteringer

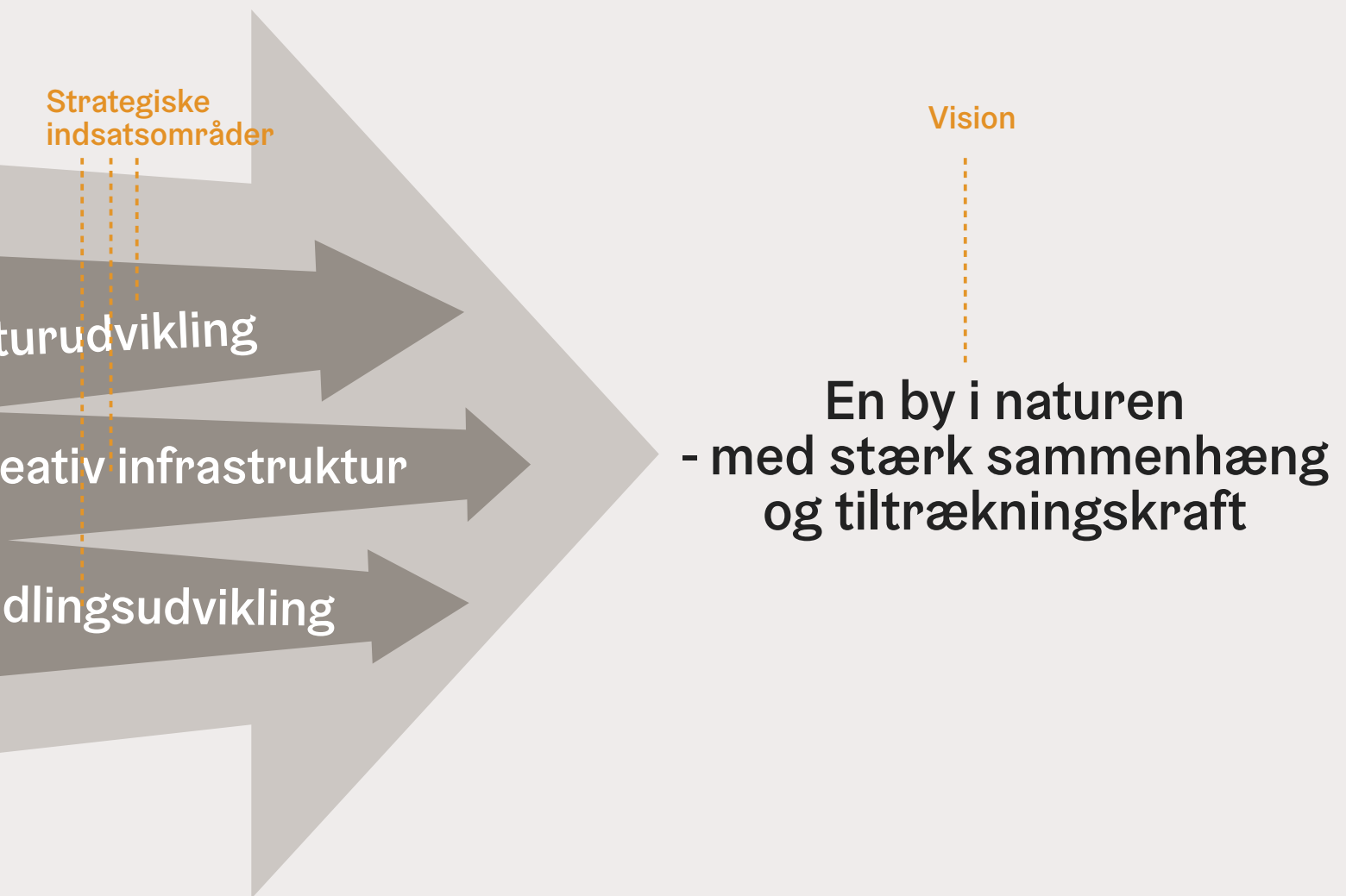
Masterplan Jetsmark skal i høj grad anses som et strategisk værktøj og en vision for den overordnede udvikling og retning for Pandrup, Kaas og Moseby. Gennem udarbejdelsen af masterplanen er visionen for området blevet fastlagt. Målet er at blive en by i naturen. De strategiske indsatsområder som skal løftes er naturudvikling som fundament, rekreativ infrastruktur og formidlingsudvikling. Men gennem processen er det også blevet tydeligt at særligt 3 fysiske nøgleprojekter vil kunne

samle mange mindre projekter og dirigere udvikling og investeringer i området på sporet af visionen, således at retningen mod målet igangsættes. Disse 3 fysiske nøgleprojekter er udfoldet i masterplanen som eksempel- og visionsprojekter.

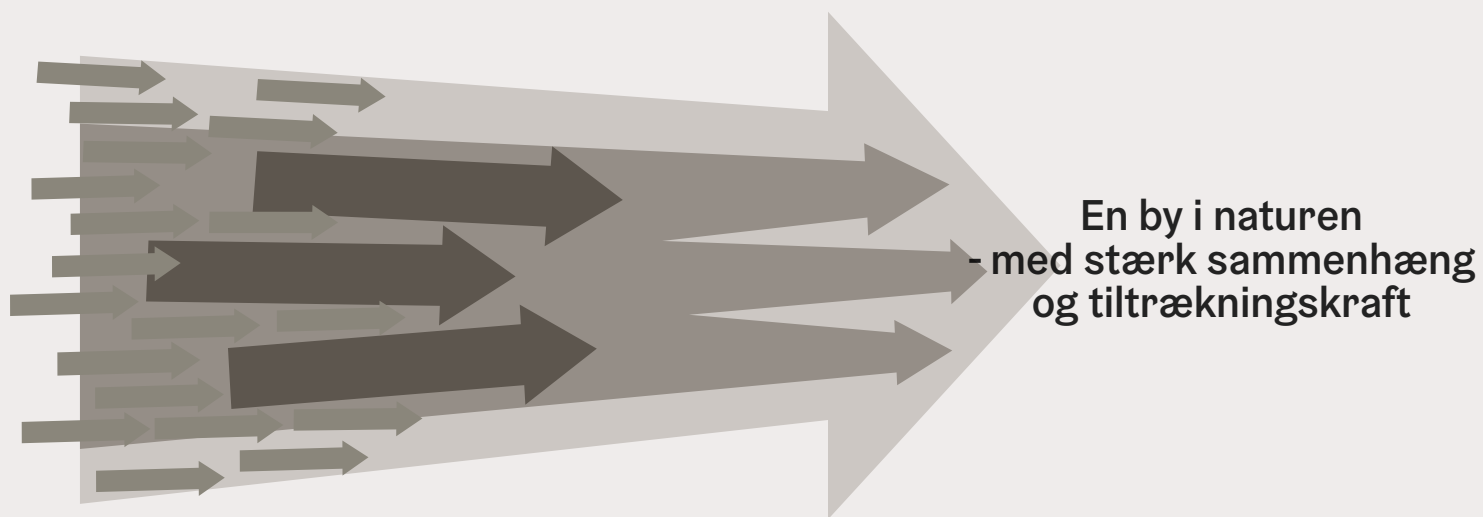
Således udgør Masterplan Jetsmark en rettesnor for den udvikling som skal i gang nu. Det er hensigten at underskoven af projekter drevet af borgere, lokale foreninger og ikke mindst kommunale indsatser i området

fokuseres, så de understøtter visionen om en samlet by i naturen, fx. ved at direkte at understøtte de fysiske nøgleprojekter og strategiske indsatsområder. Det er mindre vigtigt hvilke mindre projekter og investeringer der kommer først, men det er vigtigt at de fokuseres og prioriteres ift. visionen, de strategiske indsatsområder samt forslagene til fysiske nøgleprojekter. Kan de fysiske nøgleprojekter løftes, er der taget store mærkbare skridt mod opfyldelse af visionen for Jetsmark.

Kapitel 1 - Vision

En del af noget større - det bedste fra byen, midt i naturen

Jetsmark består af byerne Pandrup, Kaas og Moseby som over tid er vokset meget tæt sammen. Med opførelsen af en ny samlet skole er det for alvor meningsfuldt at anskue de 3 byer som en samlet byklynge, som i indbyggertal ligger på ca.5600 indbyggere.

Jetsmark rummer et rigt bymiljø med kulturliv- og aktiviteter - Biograf, bibliotek, butikker, dagligvarer, gallerier, sportsklubber og foreningsliv.

Jetsmark har også en særdeles god placering på hovedvejen kun 30min fra Aalborg, hvilket gør byen attraktiv for pendlere.

Det som måske nok udgør Jetsmarks langt største kvalitet, er imidlertid placeringen midt i Danmarks natur - kun en cykeltur fra vestkysten, tranum nationalpark, mose, å, skovplantager og strand. Her bor man i den helårsby som ligger tættest på ferielandet, og det er netop tilbuddet om byliv midt i naturen, gode boliger,

skole og daginstitutioner samt fritid og foreningsliv som gør byen til et meget vigtigt "bagland" til det store kyst-, natur- og ferielandskab, som det ligger i. En "rigtig by" midt i naturen.

Jetsmark har grundet sin placering mellem storby og storslået natur et stort potentiale. Et potentiale til at styrke sig som rekreativ destination og samtidig styrke sig som et attraktivt bosætningsområde, hvor man kan få det hele fra byen - midt i naturen.

"Vestkysten skal være blandt Nordeuropas mest attraktive kystdestinationer og en drivkraft for vækst i turismen i Danmark." Næsten 70 procent af kystturisterne nævner naturoplevelser, strand, kyst og hav som motiver for at vælge Danmark som rejsemål."

Kilde: Kystturisme i Danmark

JETSMARK LIGGER LIGE PÅ KANTEN VESTKYSTEN

Jetsmark har grundet sin placering mellem storby og storslået natur et stort potentiale. Et potentiale til at styrke sig som rekreativ destination og samtidig styrke sig som et attraktivt bosætningsområde, hvor man kan få det hele fra byen - midt i naturen.

Tre byer samles - kortfattet historisk rids

"Jetsmark området består af byerne Kaas, Moseby og Pandrup. Området rummer populære bosætningsbyer med deres gode pendlerafstande til Aalborg samt til Vesterhavet. Der er alle typer af offentlig og privat service i området, især undervisning og daginstitutioner er repræsenteret godt, ligesom området rummer et rigt erhvervsliv og fritidsliv. Området er fyldt med livsglæde, hvor lokale ildsjæle gør et kæmpe stykke arbejde for et forbedret lokalområde, hvad end det er det traditionelle hyggelige julebelysning, biografen som er drevet af frivillige, eller det stærke sammentømret foreningsliv, hvor både unge og ældre dyrker sport og fælles interesser."

Ovenstående er Jammerbugt Kommunes beskrivelse af Jetsmark anno 2022. De 3 byer har stærke lokale historier og forskelle, og disse bør bevares og bæres med ind i fremtidens Jetsmark.

På denne side gives et kortfattet overblik over de tre byers overordnede karakter (kilde Jammerbugt kommunes hjemmeside, styregruppe- og borgerytringer fra workshops) samt på modstående side kort og kortfattet opsummering af byernes udvikling.

MOSEBY

Indtil 1880'erne blev Moseby kaldt for Mosehusene. Mellem moser og ædelgraner, blot en kilometer fra Kaas, finder du Moseby. En fredfyldt oase, der skaber de perfekte rammer for børnefamilier med blot 10km til stranden.

Moseby har et meget socialt og aktivt foreningsliv. Der er en borgerforening, der dannes af bl.a. en jagtforening, en skytteforening og boldklubben. Om sommeren arrangerer Moselauget aktiviteter, hvor områdets "tørvebisser" kommer i spil. Området rummer også ride- og travbaner. Af bynær natur findes bl.a. vandre- og rideruter ved Koldmosen og Sandmosen. Moselauget arrangerer hvert år i juli en tre dage lang fest, hvor de gamle maskiner til transport og fremstilling af tørv bliver vist frem. Som Leo Kristensen bekræfter, er virkeånden stærk i Moseby: "Vi får ting til at lykkes her i Moseby – ideer og tiltag, som måske ville have været vanskelige at gennemføre i større byer, får vi sammen ført ud i livet" – Leo Kristensen, formand for Moselauget i Moseby.

Mosen med sine mere end 30 km² selvfølgelig en uundgåelig del af fortællingen om Moseby. I dag er mosen frem for alt et rekreativt område. Der er lavet stisystemer, hvor byens borgere og besøgende kan nyde naturen, kigge på fugle og beundre de gamle tørvegrave.

KAAS

Kås er formentligt et gammelt bysted, som har ligget her siden vikingetiden. Man mener, at byen engang har strakt sig til det nuværende Pandrup.

Kaas fik station på Hjørring-Løkken-Aabybro Jernbane (1913-63)

og var banens vigtigste godsstation. Den havde 185 m krydsningsspor, 250 m læssespor og 2,7 km sidespor til Lundergård mose, hvor der var kalkstensfabrik, tørvefabrik og briketfabrik. Skinnerne har strakt sig yderligere et par km ud i mosen, hvorfra der også blev hentet mergel og tørv. Frem til 1955 var der vogndepot i Kaas, og der blev normalt læsset 3 vogne pr. dag.

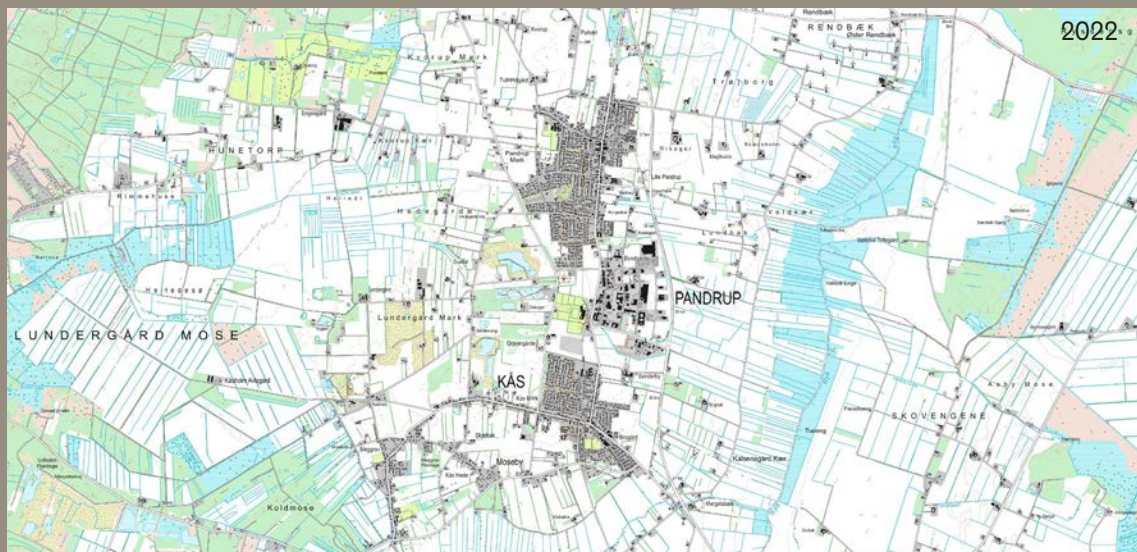
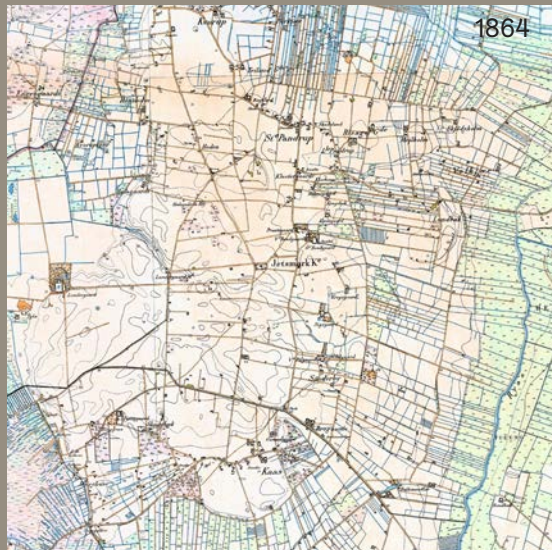
I Kaas finder du farverige blomsterbede, et sprudlende springvand og hyggelig belysning på byens torv. Og op mod højtider pyntes Kaas helt ekstraordinært op med både påskeæg hængende ned fra træernes grene og hyggelig julebelysning langs husenes gavle. De lokale har altid et nyt projekt eller et arrangement under opsejling i Kaas.

PANDRUP

Pandrup danner rammen om et varieret udbud af forskellige shoppingmuligheder. Med sine dagligvarebutikker og flere specialbutikker er man fint dækket ind på de fleste handelsområder.

Pandrup er samtidig en god fritidsby med store idræts- og svømmefaciliteret i Jetsmark Idrætscenter, hvor der både er vandrehjem, svømmehal og idrætsfaciliteter.

Områdets skole er placeret ved idrætscentret og nær Jetsmark Kirke ml. Kaas og Pandrup. Tilsammen dannes her et vigtigt socialt og kulturelt samlingssted for børn og voksne.

HISTORISK KORT OVER PANDRUP, KAAS OG MOSEBY.

Jetsmark kirke har ligget placeret åbent højest på bakkeøen med landbrugsarealer, gårde og landsbyerne omkring sig. Kaas, moseby og pandrup er vokset i ryk med aktivitet i industrierne med mose- og råstofgrave, som har dannet grundlag for bosætning i området. Med jernbanen voksede stationsbyerne, ligesom et stærkt erhvervsliv har været betydnende for byens vækst.

Byklyngen på bakkeøen

Landskabet i Jammerbugt Kommune består af højtliggende moræneland fra sidste istid, der ligger som "øer" i efteristidens havskabte land.

I den østlige del af kommunen er morænelandet og det marine forland flere steder adskilt af terrasselignende partier af hævet havbund fra Yoldiahavet.

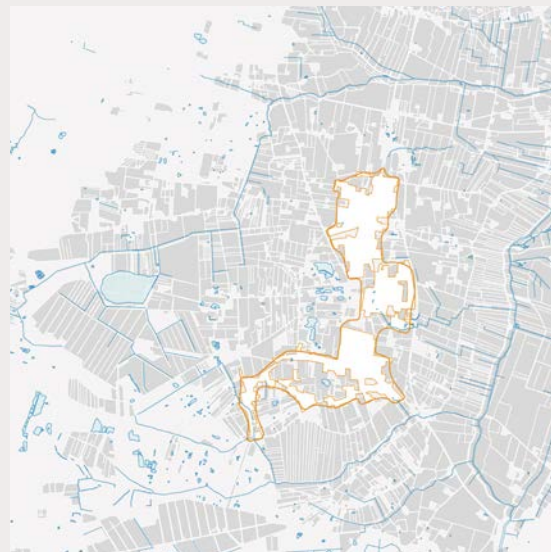
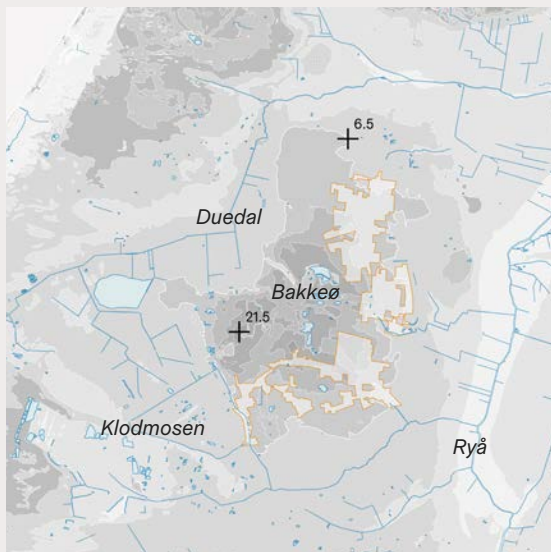
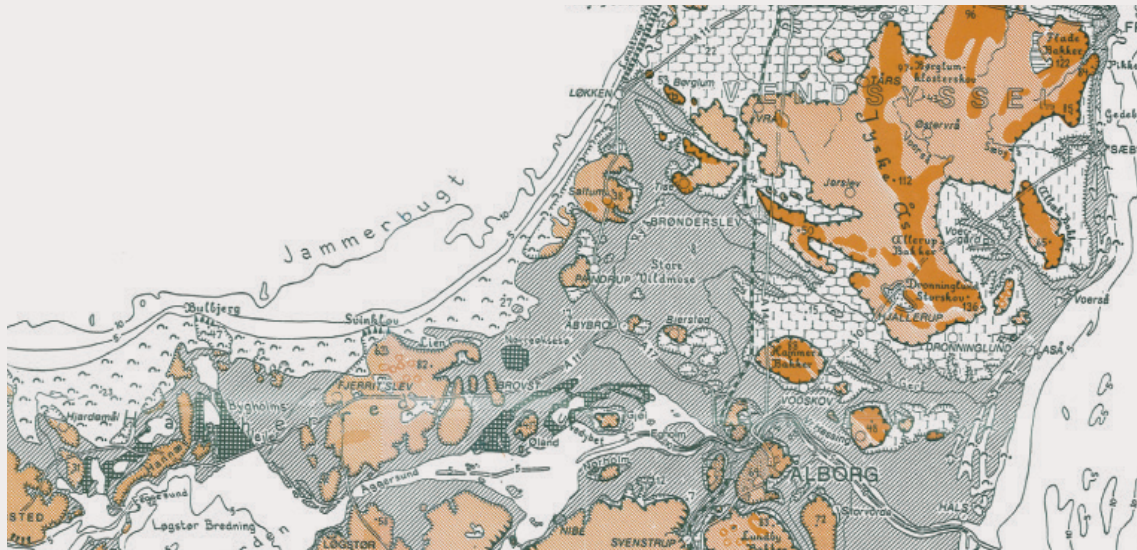
Kysten mod Jammerbugten danner store buer med havklitter, hvis rækker brydes af robuste kalkknuder (som Bulbjerg og Svinkløv).

Pandrup, Kaas og Moseby ligger på den østlige og sydøstlige side af en morænebakke i et fladt landbrugslandskab.

Øst for byen er en bred og flad ådal omkring Ryå, der er en del af Store Vildmose. Mod vest finder man klitbælte og plantager.

Jetsmark ligger i dag som en byklynge på kanten af bakkeøen omgivet af landbrugsarealer. Således opleves byen i dag som en "ø" på den østlige side af morænebakken i et fladt landbrugslandskab.

JETSMARK I DEN TOPOGRAFISKE KONTEKST

Jetsmark ligger som en morænebakke "ø" i et fladt landbrugslandskab.

Udfordringerne i dag

"At en by kan ligge som en ø i et "landbrugshav" er et kendt fænomen. At åbne op og skabe kontakt til landskabet omkring kan med relativt få midler skabe et helt nyt og unikt boligområde eller bydel. At skabe adgang til naturen kan ske ved at åbne for eksisterende ufremkommelige områder, skovrejsning langs byzoner, etablering af ny natur mv. Selv en lille trampesti langs eller inde i levende hegn eller markskel, som forbinder et boligområde med et større naturområde, kan skabe helt nye muligheder for brug af landskabet. Der er mange måder at indgå aftaler med private lodsejere på, så det er ikke afgørende, om arealet er i offentligt eje."

Kilde: Region Syddanmarks rapport om Bynær Rekreativ Natur

Områdets stærkeste potentiale er forbindelsen til naturen omkring. I dag findes der dog kun adgang fra Moseby direkte til moseområdet, og beborne beretter om ringe stiforhold og svær orientering. Øvrige indbyggere i Kaas og Pandrup tager for det meste bilen og kører til Blokhush, Rødhus eller Tranum for at gå tur.

Den nære natur er altså ikke umiddelbar tilgængelig og opleves længere væk end den reelt set er. Byen er omgivet af dyrkede marker og man skal ud på mørke markveje for at komme ud i naturen. Der finde ingen eller få rekreative stier. Hærvejsruten og Nordsøruten kommer ikke ind omkring byerne.

Når man søger efter turist- og naturoplevelser ligger alle resultaterne langs kysten med en ca

5km distance til Jetsmark. Det er ikke en lang distance, men den opleves meget stor idet man skal færdes på landeveje for at komme derud.

På denne måde opleves Jetsmark som en ø midt i landbrugslandet. Jordbrug adskiller kystlandet og Jetsmark. Den fysiske sammenhæng kunne være bedre. Der er ikke rigtig noget attraktioner i "mellemlandet" - mentalt bliver der langt.

Der er dog potentiale for forbedringer. Moseby strækker sig ud i moseranden og skaber en sammenhæng mod Rødhus og Tranum Klitplantage, og det er disse direkte fysiske sammenhænge til naturen som skal til, for at skabe en rigtig god by midt i naturen.

Drømmen - en by midt i naturen

SITUATIONEN I DAG - EN Ø I LANDBRUGSLANDET

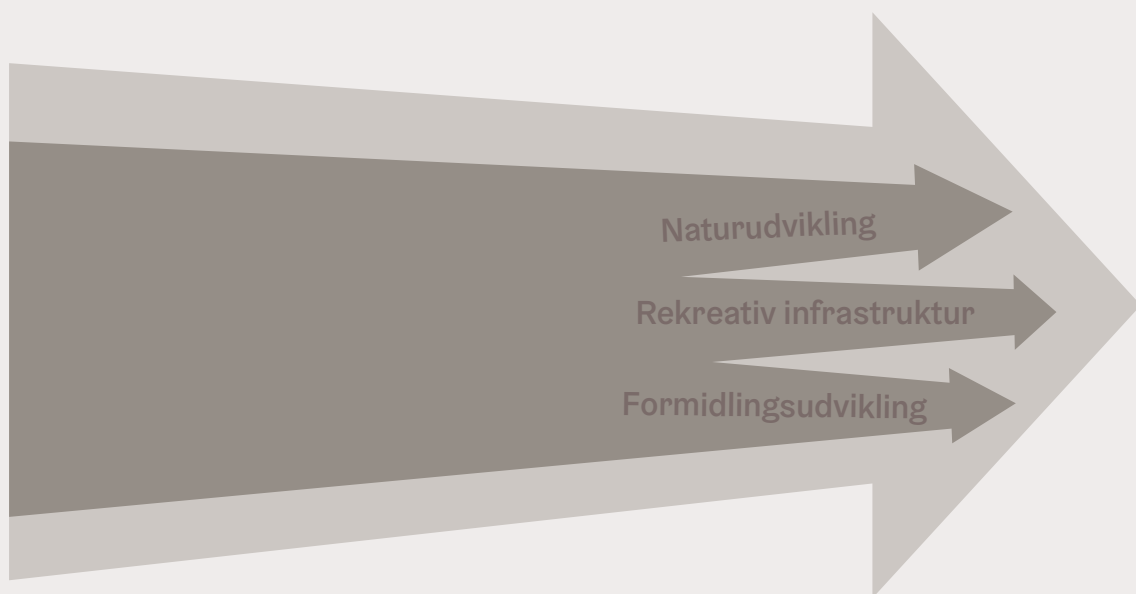
Jetsmark ligger som en "ø" i jordbrugslandet. Naturen er ikke umiddelbar tilgængelig og opleves længere væk end den reelt set er. Mange tager bilen hvis man skal ud i naturen, selvom der kun er 8 km til havet. Byen er omgivet af dyrkede marker og man skal ud på mørke markveje for at komme ud i naturen. Der findes ingen eller få rekreative stier. Der findes ingen eller få rekreative stier ud i naturen. Jordbrug adskiller kystlandet og Jetsmark. De fysiske sammenhænge er reduceret til landevejene.

DRØMMEN OM EN BY I NATUREN

I fremtiden skal Jetsmark, Blokhus-Hune, Rødhus, Tranum, Ryå og Vildmosen hange sammen i stærkt rekreativt og oplevelsesrigt fletværk med, hvor det er landbrugsarealerne som er "øer" i oplevelseslandet. Visionen er, at Jetsmark bliver direkte forbundet til natur- og landskaberne omkring, med grusgraven som rekreativ attraktion for oplevelser og nye boformer, nyrejst skov som direkte forlængelse, mose og søområder genoprettet og alt i alt nye rekreative forbindelser helt fra Vildmosen og Rya til stranden og havet.

Kapitel 2 - Strategiske indsatssemner

Naturudvikling som fundament

En af de vigtigste og mest grundlæggende indsatser der skal til for at løfte visionen er naturudvikling. Der er i kommuneplanen udlagt arealer til skovrejsning vest for Jetsmark, hvilket vil have stor gevist.

Derudover kan der arbejdes med genopretning og reetablering af lavere liggende vådområder som fx. Hellede Sø. Men også bynær natur som skovrejsning omkring byerne, blomsterenge og bynære lokale indsatser for større biodiversitet vil betyde noget for oplevelsen af natur i Jetsmark.

Når vi vælger et sted at bosætte os, er nogle af de vigtigste argumenter - ud over pris, nærhed til børnehaven, skole og indkøbsmuligheder - at have grønne områder i nærheden. Mere end 2/3 af danskerne anser naturen som en vigtig del af hverdagslivet. En

endnu større andel ser det som noget, der giver bedre levevilkår og livskvalitet. Der er i de sidste 10 år lavet undersøgelser af, hvad bl.a. skovrejsning og naturgenopretningsprojekter gør ved huspriserne. F.eks. vil ny bynær skov, ligesom nærhed til vand, have betydning for huspriserne.*

Naturen er derfor både grundlaget for gode rekreative oplevelser og attraktive bosætningsområder.

Helt overordnet set anbefales det derfor at der i udviklingen af Jetsmark fokuseres på følgende indsatser:

1) En by midt i naturen med naturen lige udenfor døren.

Jetsmark rummer byens gode fællesskaber og hverdagsliv, midt i storslået og vild natur. Jetsmark skal være en "port" til naturom-

råder, rekreative attraktioner og ferielandet. Jetsmark skal være en sammenhængende del af de naturrekreative landskaber

2) Skab nye sammenhængende naturområder.

Så Jetsmark bliver en sammenhængende del af de rekreative naturstræk (skov, mose, sølandskab i råstofgrave, forbindelse til duedal, helledi-sø, Ryå, vildmosen). Forbind så mange af de eksisterende spredte skove og naturarealer som muligt.

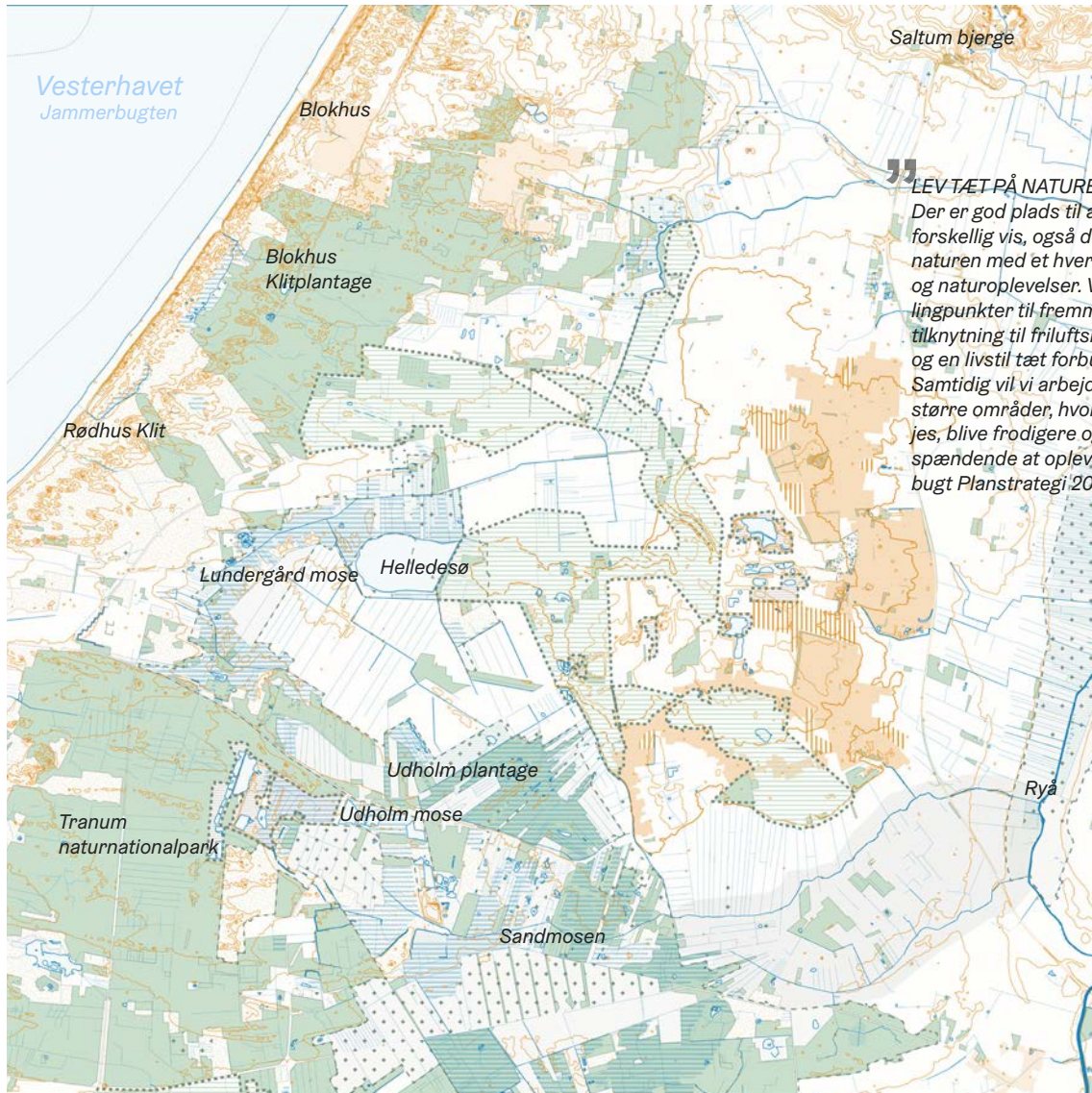
3) Lad naturen være grundsten for karakterfulde kvarterer & boliger.

Byg spændende boligområder mod vest bind byen på naturen - flet natur og by ved at bygge i kiler. Skab nye boliger ved attraktive funktioner (og skab attraktive funktioner og naturadgang, der hvor der udvikles boliger).

* Kilde: Region Syddanmarks rapport om Bynær Rekreativ Natur

Naturen i råstofområderne ved Jetsmark

”LEV TÆT PÅ NATUREN
 Der er god plads til at leve livet på forskellig vis, også det stille liv midt i naturen med et hverdagsliv med udsyn og naturoplevelser. Vi vil skabe samlingspunkter til fremme af fællesskaber i tilknytning til friluftsliv, outdoor-turisme og en livstil tæt forbundet med naturen. Samtidig vil vi arbejde for at skabe større områder, hvor naturen kan plejes, blive frodigere og vildere - og mere spændende at opleve. Citat, Jammerbugt Planstrategi 2019

Formidlingsudvikling og forbedret organisation

Når man søger på "Jetsmark" på hjemmesiden "ud i naturen", Danmarks nok mest anvendte portal til naturoplevelser, får man 2 resultater: Jetsmarkhallen og Samlingssted ved Moseby. Helledø, udholm og moseranden er svære at finde frem til, hvis ikke man kender dem.

Det samme er historien om tørvegravning, det lokale kunstnerliv og foreningers aktivitetsudbud. De oplevelsesrige gåture i grusgravens fascinerende og dramatiske terræn, kæmpestenen i Jetsmark, naturtyperne der springer frem i råstofgravene og duedalens bakkedrag, er næsten umulige at finde frem til i dag.

Formidling er et enormt vigtigt indsatsopråde for at få Jetsmark på landkortet, men også for at fastholde historierne for fremtiden og for at give de lokale nærrecreative oplevelser.

Det er drømmen, at Jetsmark får både synliggjort nuværende oplevelsesudbud og styrket oplevelserne, og at man ved at besøge Jetsmark tilbydes et anderledes rekreativ natur- og fritidslandskab i sammenhæng med de omkringliggende stærkte destinationer (rødhus, tranum, blokhus, vildmosen). Dette kræver en målrettet formidlings- og facilitetsudbyggende indsats.

Det anbefales derfor, at der i udviklingen af Jetsmark fokuseres på følgende indsatser:

1) Kobl Jetsmark til de etablerede platforme og ruter.

Kobl Jetsmark på vandreruter og destinationsudviklingen i Vestkystparaplyen. Lad Nordsørutten komme ind til skolecenter og få hærvejsrutten forbi Kirken.

2) Skab et brand der rammer lokalsjælen.

Skab en genkendeligt fysisk og digital identitet. Arbejd med at skabe et formidlingsunivers der rammer sjælen i Jetsmark. Udvikl en wayfindingstrategi og tydelig Jetsmark identitet i det fysiske udtryk i skiltning og inventar i landskabet

3) Fortæl lokalhistorierne og bring kulturen frem i lyset.

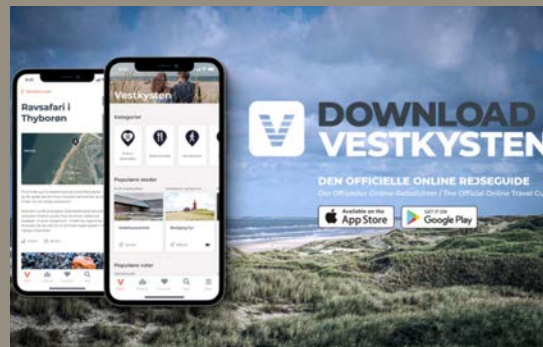
Arbejd bevidst med at skabe stærkte besøgsmaal fx briketfabrikken og råstof-historierne og moselaugets aktiviteter. Lad lokale være natur- og historieguider, hold fast i moselaugets arrangementer, fortæl grusgravens historier, lav natur- og byhistorisk formidling

4) Lad det gro nedefra.

Støt op om ildsjælene, styrk organisationerne. Overvej LUP-arbejdet og lokalrådene organisation, så de fælles indsatser giver værdi for den fælles vision.

”
**DEN BEDSTE
FRITIDSKOMMUNE**
*Et godt og langt liv
bliver sjovere med
gode faciliteter og
mødesteder. Hver by skal
ved fælles hjælp rumme
et alsidigt kultur-, fritids-
og foreningsliv, med
udgangspunkt i områdets
egne ressourcer.
Faciliteter og rammer skal
fornyas med et stærkt
lokalt ejerskab. Ved at
være åbne og samtænke
faciliteter og bynær natur
bliver vi landets bedste
fritidskommun.*”
Citat, Jammerbugt
Planstrategi 2019

HJEMMESIDE, FACEBOOK & INSTAGRAM #VILDMEDJETSMARK

Vigtigt at få udviklet en formildende og wayfinding strategi for både Jetsmark og de nye naturområder. Inspiration at hente i forskellige projekter som ”Vestkysten viser vej” og Danmark’s Naturnationalparker.

Rekreativ og oplevelsesrig infrastruktur

"Stier er en vigtig del af indsatsen for folkesundhed. Friluftsliv forbedrer sundheden, og alene ophold i grønne områder kan være med til at forebygge en lang række livsstilsrelaterede sygdomme som blandt andet stress, depressioner, overvægt, type 2-diabetes og hjerte-kar-sygdomme (Hansen og Nielsen (2005)). Gode og sikre stier er afgørende for, at pædagoger og de mindste børn trygt kan færdes i det fri og komme på ture i det daglige"

Sådan beskriver Friluftsrådet betydningen af stier og rekreativ infrastruktur, og citatet sætter to streger under vigtigheden af at bymiljøer sikrer et godt udbud af rekreative stier ud i naturen. I dag udgør hovedgaden mellem Pandrup og Kaas den primære færdselsåre i byen og imellem byerne er Jetsmarkstien eneste forbindelsesåre for bløde trafikanter. Nordsøstien løber på landeveje, men er ikke koblet på byerne, så hvorfor og hvordan skulle man finde derud? Eller som turist finde vej til Jetsmarks byer?

Drømmen er, at Jetsmark bliver bedre forbundet til landskaberne omkring via tydelige og trygge oplevelsesruter - fx. som Kløverstier der udspringer fra Jetsmark skole- og idrætscenter, eller cykel-gangstier friholdt for biler. Sådanne stier ville kunne skabe øget sammenhæng, man ville kunne "skyde genvej" uden om hovedgaden og også invitere turister fra kystlandet mere direkte til Jetsmark.

I Jammerbugts planstrategi 2019 lyder det, at *"Byer, turistområder og landsbyer skal være forbundet for at skabe bånd og mødesteder mellem os, der bor her og de mange gæster, som besøger os"*. Det anbefales, at der i udviklingen af Jetsmark fokuseres på følgende indsatser for at løfte den rekreative infrastruktur:

1) Forbedr stinetræk & rekreative udfoldelsesmuligheder. Skab attraktive og rekreative oplevelsesstier "på kanten" af byen og ud i naturen, som både tiltrækker besøgende, men som også giver de lokale bedre adgang til naturen.

2) Skab nye attraktioner.

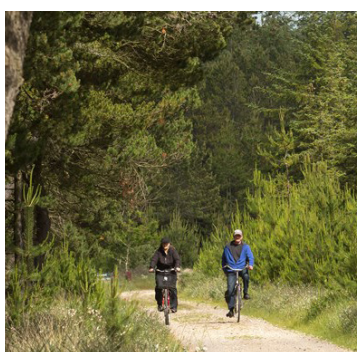
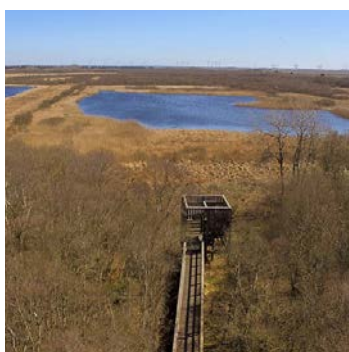
På de rekreative stier skal der i naturen skabes nye steder, som bringer området på landkortet, skab også gode legepladser, belysning, madpakkesteder og faciliteter som "kan bruges" i hverdagsudflugter - det er det "der fungerer" andre steder.

3) Styrk det kulturcenter som allerede er i udvikling.

Jetsmark skolecenter og området med kirke, idrætshal, lægehus mv er allerede på vej til at blive et samlingspunkt for Jetsmark. Lad stier starte her, lad området blive en ny "gateway jetsmark" og fortsæt placeringer af offentlige sociale og kulturelle fælles funktioner her.

4) Skab værdighed og skønhed i mødet med Jetsmark.

Styrk ankomsten til området gennem en bevidst forskønnelse af indfalds/ankomstvejene. Lad naturen få plads og lad det grønne og frodige være det der kendetegner mødet med Jetsmark - byen i naturen.

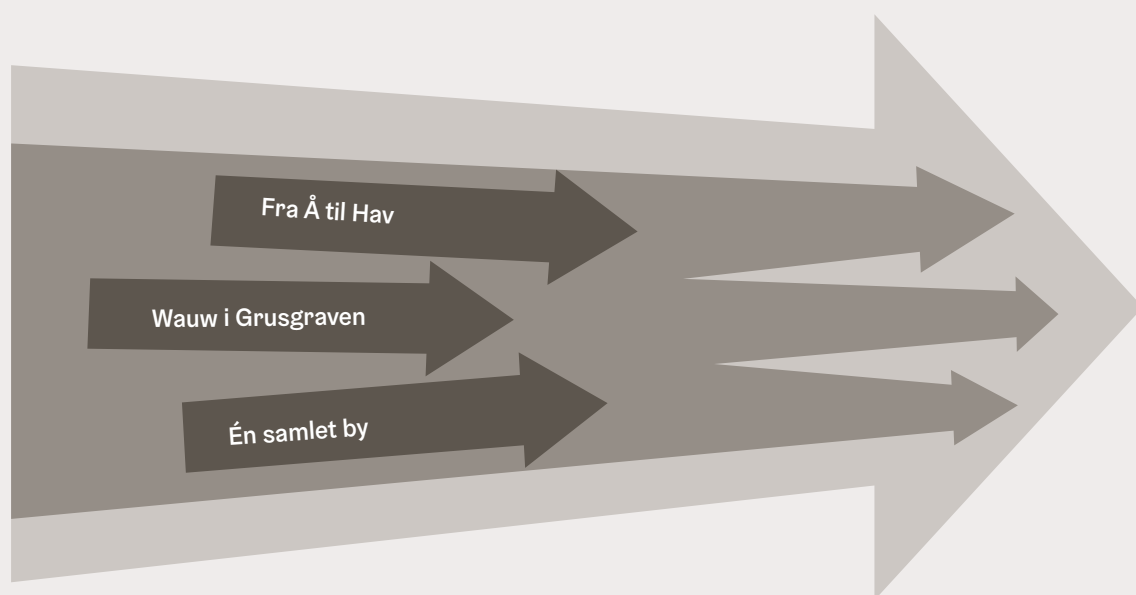
Inspirationsbilleder af rekreative stier og oplevelser for gående, cyklende og motionister

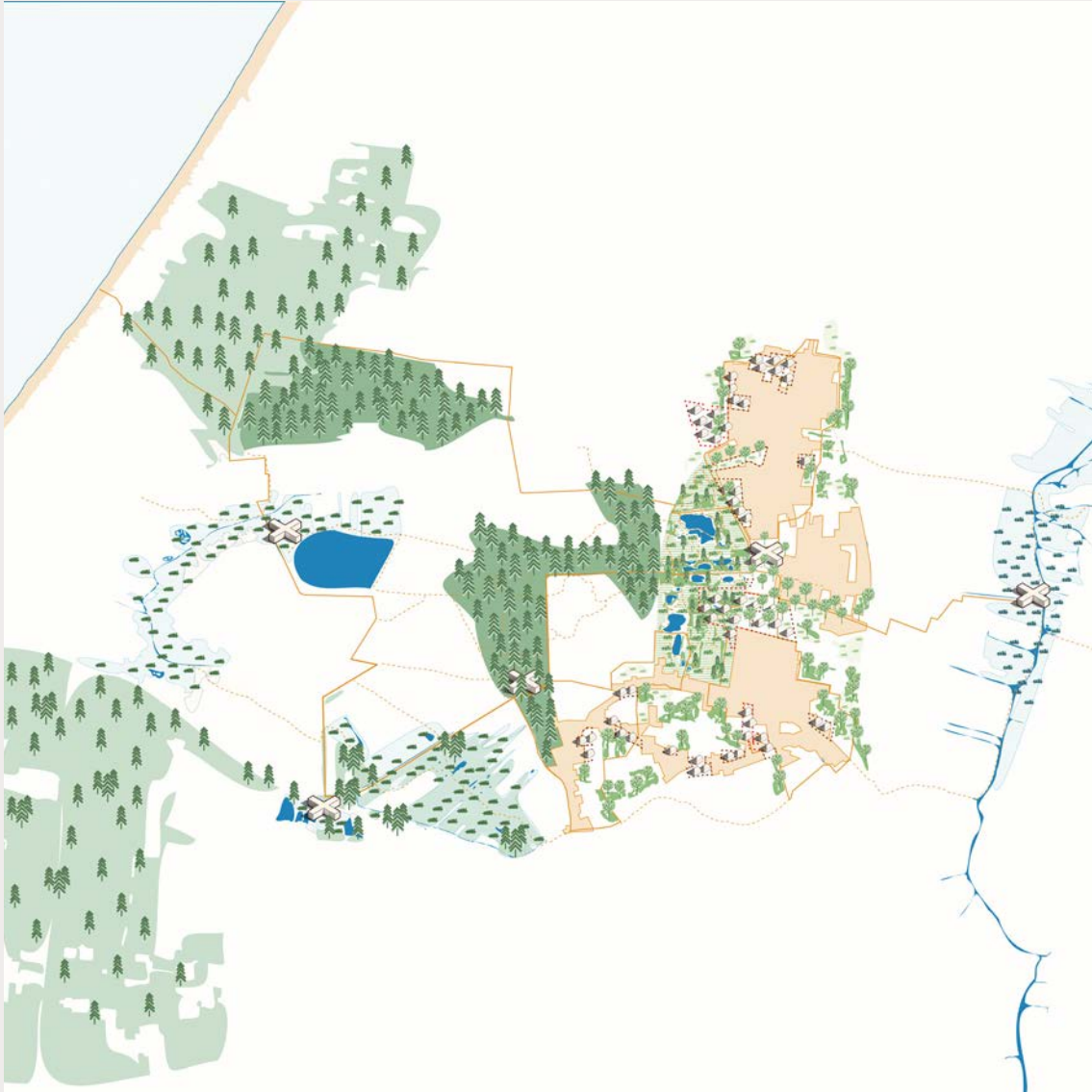

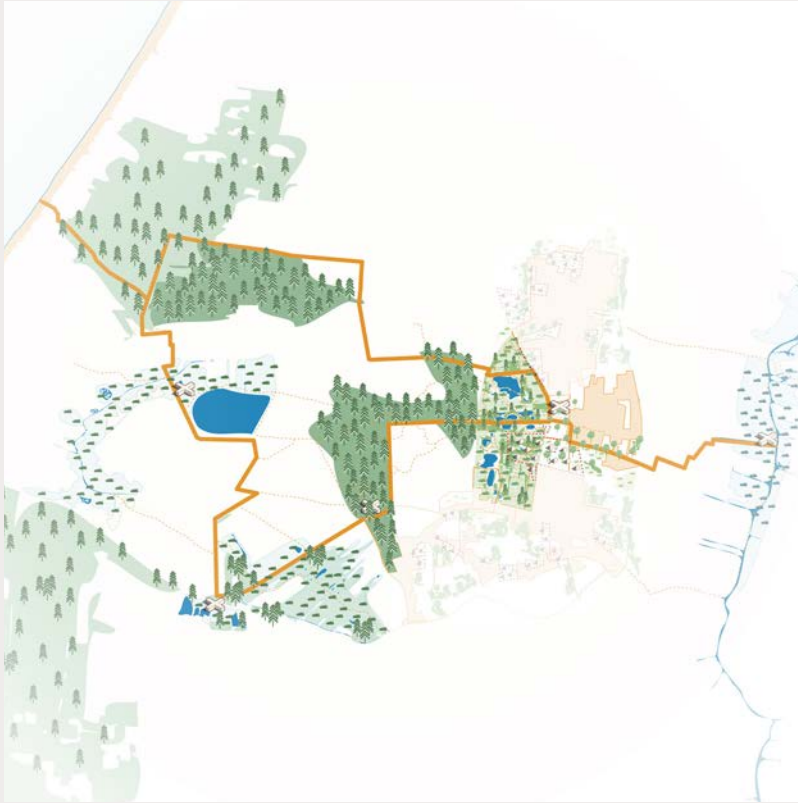
ET STINETVÆRK PÅ LANDEVEJE

Stinetværket i dag, er i virkeligheden ikke et rekreativt stinetværk ude omkring Jetmark. Her er det landeveje og markveje som udgør stierterne, og gående og cyklede færdes således på bilernes præmisser. I efterår og vintermåneder er de tidligt mørkt, og vejene opleves utrygge og anvendes ikke til rekreative formål. Selvom der blot er 8km til stranden, en god cykeltur, er denne tur helt utænkelig at tage til cykel - det er for farligt og for besværligt.

Kapitel 3 - Fysiske nøgleprojekter

Fra Å til Hav
Fysisk
nøgleprojekt I

Wauw i Grusgraven
Fysisk
nøgleprojekt II

En samlet byklynge
Fysisk
nøgleprojekt III

Fra Å til Hav

- Fysisk nøgleprojekt I

Fra Å til Hav

Fra Å til Hav

For at blive en by i naturen er det vigtigste at styrke naturen i sig selv, de rekreative forbindelser til og rundt i naturen, oplevelserne og faciliteterne. Jetsmark har en fantastisk beliggenhed mellem vesterhavets sus og nordvestkystens brede sandstrande og de lave, flade moseområder, Ryåen og Vildmosen i baghaven.

Men den nære natur mangler og de sammenhængende natur- og rekreative korridorer mangler. Derfor foreslås det fysiske nøg-

leprojekt "Fra Å til Hav", som et bud på en samlet indsats for en forbundet naturudvikling, satsning på rekreativ infrastruktur og anledning til at styrke den lokale formidlingsindsats.

Fra Å til Hav skaber en rekreativ oplevelsaksse fra Ryå til Vesterhav, hvor både eksisterende kvaliteter besøges og foreslås styrkes, samtidig med at nye naturområder bør fremdyrkes eller genetableres.

Det er hensigten, at der skabes et forløb fra øst til vest, tværs gennem det nuværende landbrugsland, i et loop der forbinder Jetsmark, udholm, tranum og blokhus klitplantager, stranden og Ryå til et sammenhængende oplevelseslandskab. På denne måde er naturen lige udenfor døren, og Jetsmark kan blive en ny "gateway" til naturen.

Vejene er i dag eneste infrastruktur som man kan benytte for at komme "ud i naturen"

ET MANGFOLDIGT LANDSKAB AF NATURTYPER.

Gennem nøgleprojektet Fra Å til Hav, forbindes attraktioner og unikke landskaber. Naturen gøres tilgængelig og Jetsmark forbindes til vestkysten og Ryå og bliver en sammenbundet del af det større natur- og oplevelselslandskab.

Anderledes boliger i grusgrav i Sverige

Naturoplevelser for alle, Trolthedestien

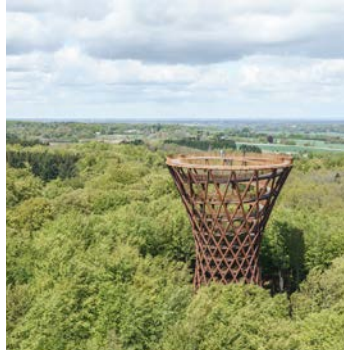
Naturudvikling som vi er fælles om

Rekreative stier og faciliteter kan styrke forløbets attraktionsværdi

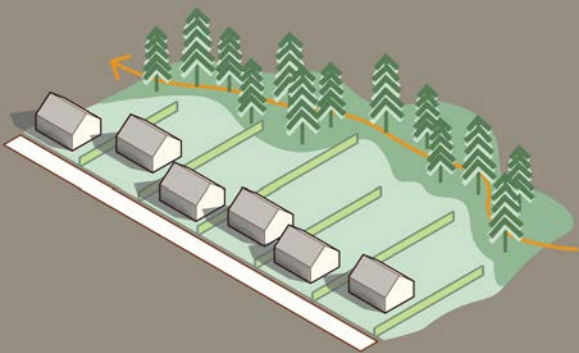
Naturen som læringsrum

Ekstraordinære aktiviteter i naturen kan sættes de nye områder på landkortet, fx. klatrepark, udsigtstårn og kunstværker.

FORBINDE NYE OG EKSISTERENDE MED OPLEVELSESRIGE STIER OG STEDER

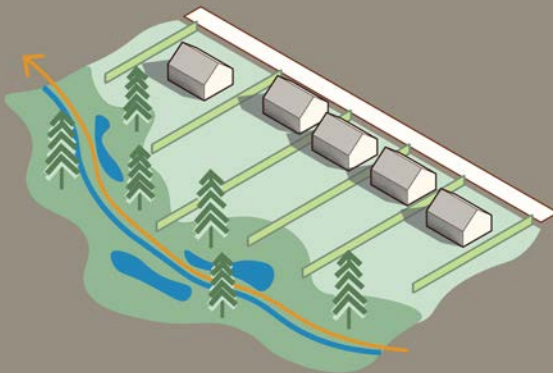
Med stinetværket i Fra Å til Hav, fokuseres på at omdanne nuværende markveje til rekreative stier ligesom der foreslås etablering af nye stier.

Placer stier væk fra vej.

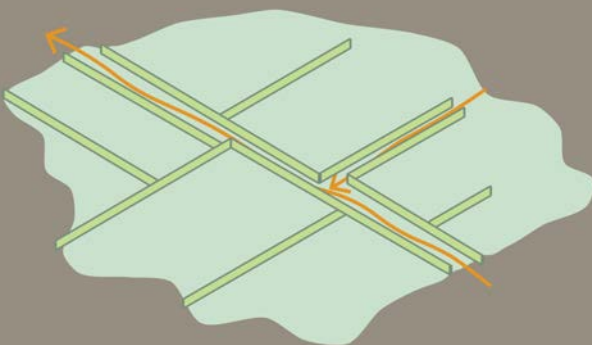
Fremhæve forskellige naturoplevelser.

Placer stier langs vandløb.

Tage fat i eksisterende stier.

Placer stier mellem matrikler og marker.

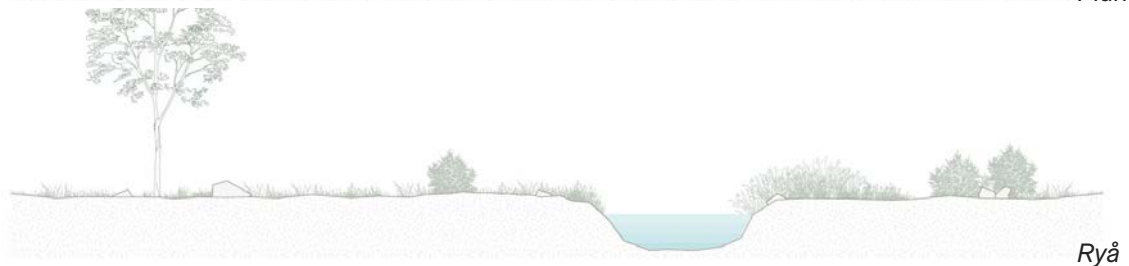
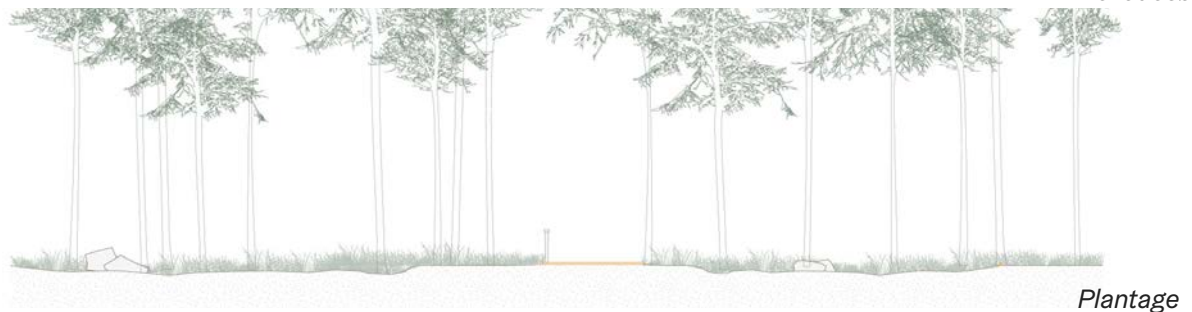
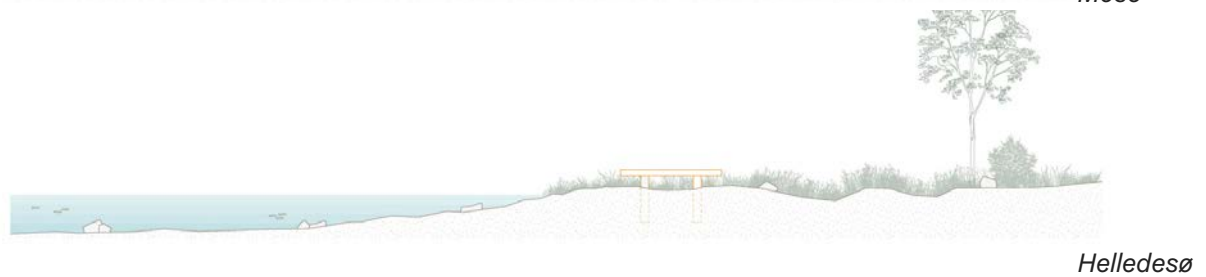
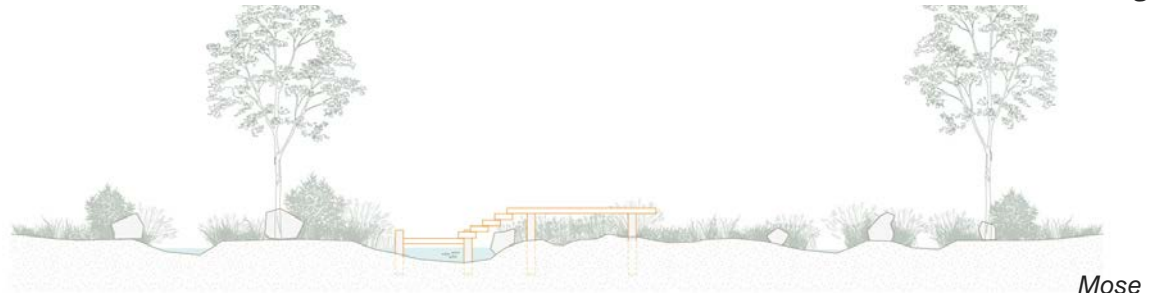
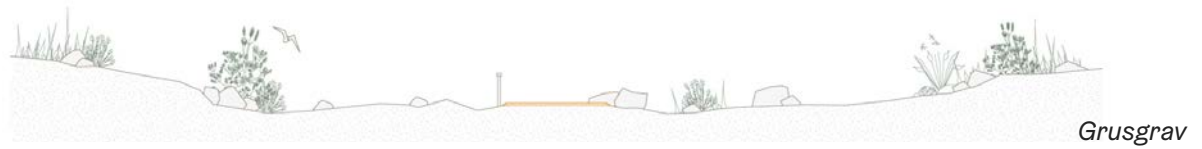
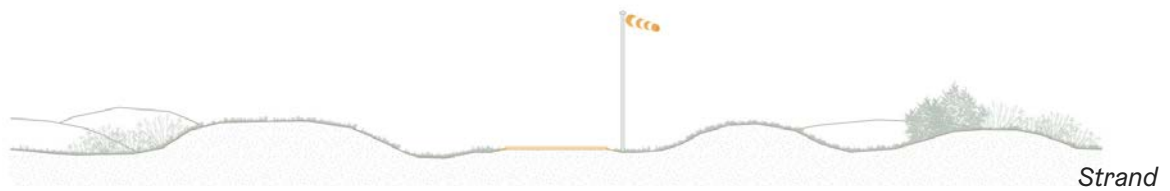

Tilføj infrastruktur på særlige steder.

PRINCIPPER FOR PLACERING OG PLANLÆGNING AF STIER.

Stierne i Fra Å til Hav, bør placeres væk fra landevejene, fremhæve og komme forbi eksisterende attraktioner som fx. duedalen og grusgraven, de bør placeres langs naturkvaliteter som vandløb, markante terrænformer, skov og mose. Mindre markveje og gamle historiske arbejdsveje i mosen bør omdannes til rekreative stier, ligesom der kan laves aftaler med lodsejere om stier mellem skel og marker. Slutteligt bør forløbet Fra Å til Hav podes med oplevelsessteder, faciliteter og formidlingsspots der løfter oplevelsen.

ET VARIERET OPLEVELSESSTRÆK AF VARIEREDE NATURRUM FRA HAV TIL Å

Ved at skabe rekreativ sti ml. å og hav åbnes op for oplevelse af områdets natur, væk fra vejene. Stien bør være fast og udstyret med mindre inventarelementer som opholdsbænke og formidlingselementer der kan bidrage til at fortælle om landskabet om områdets historie.

En levende erhvervspark

Forløbet Fra Å til Hav passerer Fra Ryå stik vest gennem erhvervsparken frem til det ny skolecenter Jetsmark. Hensigten er, at erhvervsparken "åbnes op" og får mulighed for at indgå i det rekreative oplevelsesforløb.

Gennem dialogmøde med repræsentanter fra erhvervsparken åbnedes drømmes for et mere aktivt og inkluderende fysisk miljø. Erhvervsparken kunne drømme om gode koblinger til naturen - en kort gåtur i en frokostpause, et møde i det fri, en MTB-tur i grusgraven som teambuilding

eller messedage med erhvervsudveksling eller workshops med skoleeleverne.

Erhvervsparken har allerede et stort fokus på den fysiske fremtoning af deres arealer med skiltemanual og indsatser med blomsterenge, kunstværker og der kunne videre arbejdes med en samlende grøn karakter i friarealer samt stiforløbet gennem området som en "oplevelsesrambla" eller et "erhvervsstrøg" hvor virksomhederne kunne synliggøre sig, skabe bedre opholdsmiljøer, pauseaktiviteter eller kunde-besøgs-haver og lignende.

Parkeringsarealer ved virksomheder kunne dobbeltudnyttes hvis idéen om skoleområdet som et "gateway jetsmark" virkelig gøres, og der kan også arbejdes med at styrke gadebilledet omkring hovedgaden, så der skabes en mere tæt bymæssig karakter omkring Jetsmark skolecenter.

De mere rå rammer i erhvervsområdet kan tages i brug til events og midlertidige arrangementer, og der kunne indgås et samarbejde mellem skole og erhverv ift. at have "kæmpestore makerspaces" og udveksling ml. uddannelse og erhvervsliv.

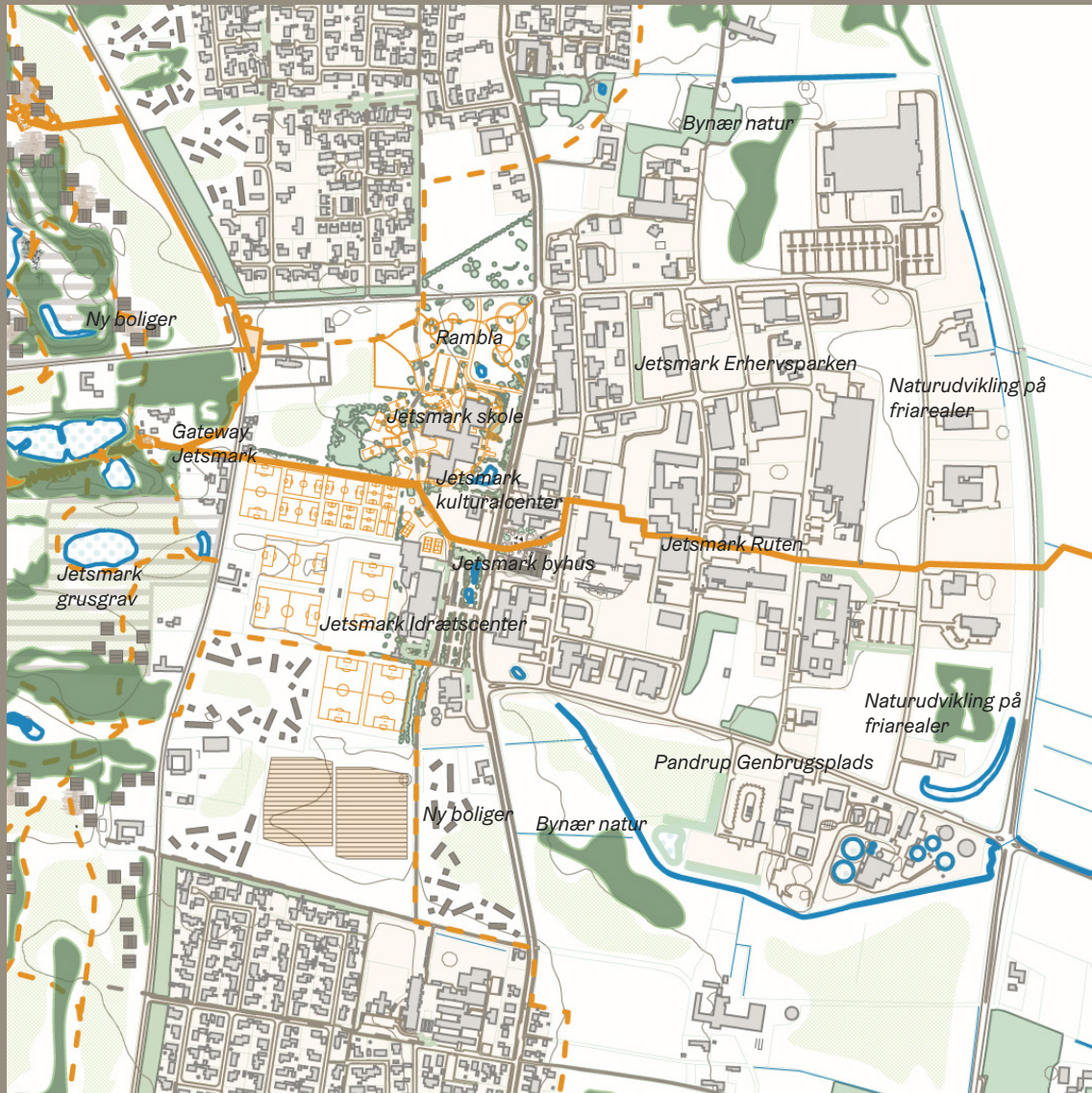

Netværk og sociale arrangementer i fælles fysiske rammer, fx Framework erhvervs- og kontorfællesskab i Dragør

Erhvervshaller med rå miljøer kan skabe ramme om skater og ungdommiljøer

Teambuilding i naturen

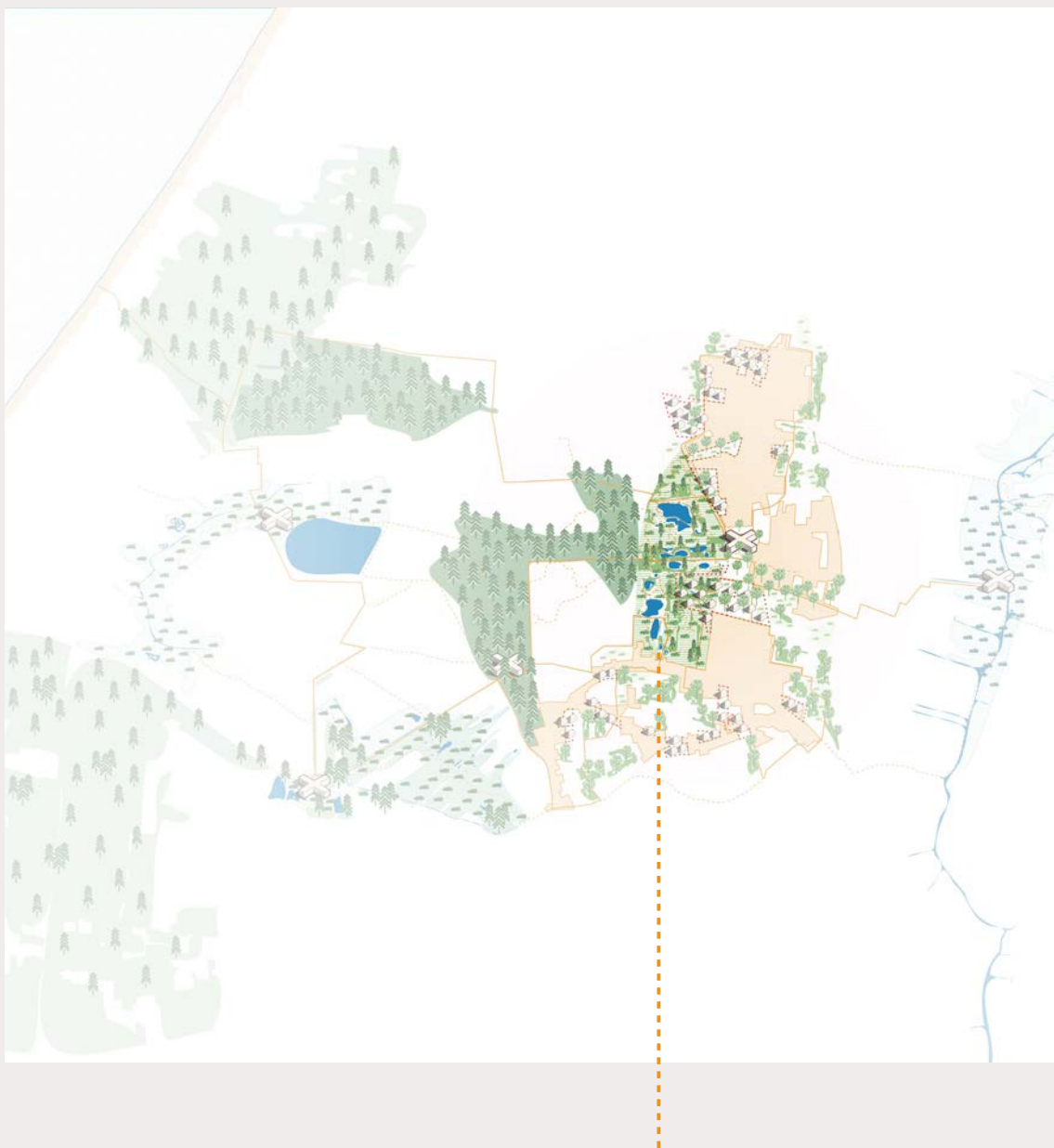

REKREATIV STI GENNEM ERHVERVSPARKEN

Erhvervsparken kobles også til naturen - en kort gåtur i en frokostpause, et forretningsmøde i det fri, en MTB-tur i grusgraven som teambuilding eller messedage med erhvervsudveksling eller workshops med skoleeleverne. Erhvervsparken har allerede et stort fokus på den fysiske fremtoning af deres arealer med skiltemanual og indsatser med blomsterenge, kunstværker og der kunne videre arbejdes med en samlende grøn karakter i friarealer samt stiforløbet gennem området som en "oplevelsesrambla" eller et "erhvervsstrøg" hvor virksomhederne kunne synliggøre sig, skabe bedre opholdsmiljøer, pauseaktiviteter eller kunde-besøgs-haver og lignende.

Wauw i Grusgraven

- Fysisk nøgleprojekt II

Wauw i Grusgraven

Wauw i Grusgraven

Går man en tur stik vest fra Kvorupvej og ud i fiskeparken, står man pludselig i dramatisk, kuperet terræn med søer og skovklædte skrånninger. Råstof-indvindingen og udgravningen af sand og grus har efterladt et fantasisk og særegent landskab, lige i Jetsmarks forhave.

Her rammes man af en anderledes naturoplevelse, et dramatisk terræn i det ellers flade landskab. Steder med blotlagte råjorde og åbne grussnit, søer i særlige formationer. Grusgravene har sin helt egen poesi og har potentialet til at blive et helt særligt "sted" for rekreative oplevelser.

Med "Wauw i Grusgraven" foreslås en fysisk indsats for omdannelse af grusgravene vest for Jetsmark til en destination for hverdagsfriluftsliv med forbedrede stier og naturoplevelser, men også muligheden for at udvikle området med helt særegne byggegrunde midt i naturen.

Det der i dag er ukendte og utilgængelige "huller i jorden" har potentialet til at blive helt unikke oplevelsessteder. Flere steder i landet er grusgrave omdannet til rekreative udflugtsmål med tilgængelige stier, udsigtssteder og særlige naturkarakterer, men ingen steder er denne type dramatiske og oplevelsesrige landskab udviklet til bosætningsformål.

Det er hensigt med "Wauw i grusgraven" at både byggefelter, stier og natur skal udvikles i Jetsmark grusgrav, således at nye boformer og nye oplevelser går hånd i hånd i udviklingen af grusgraven.

Som samlet område, bliver grusgraven en bynær natur- og oplevelsespark som af nuværende beboere i Jetsmark kan nyde til eftermiddagsgåture og weekendudflugter, men en strategi for boligudvikling skal åbne op for, at der i grusgraven kan udbydes efterspurgte nye boformer som sokkelgrunde i naturen, storfamilieboliger, bofællesskaber og evt. fritidsboliger.

Inspiration: Faxe kalkbrud

Lyngre grusgrav, boardwalks

Inspiration, kunstprojekt Milen i Roskilde grusgrav

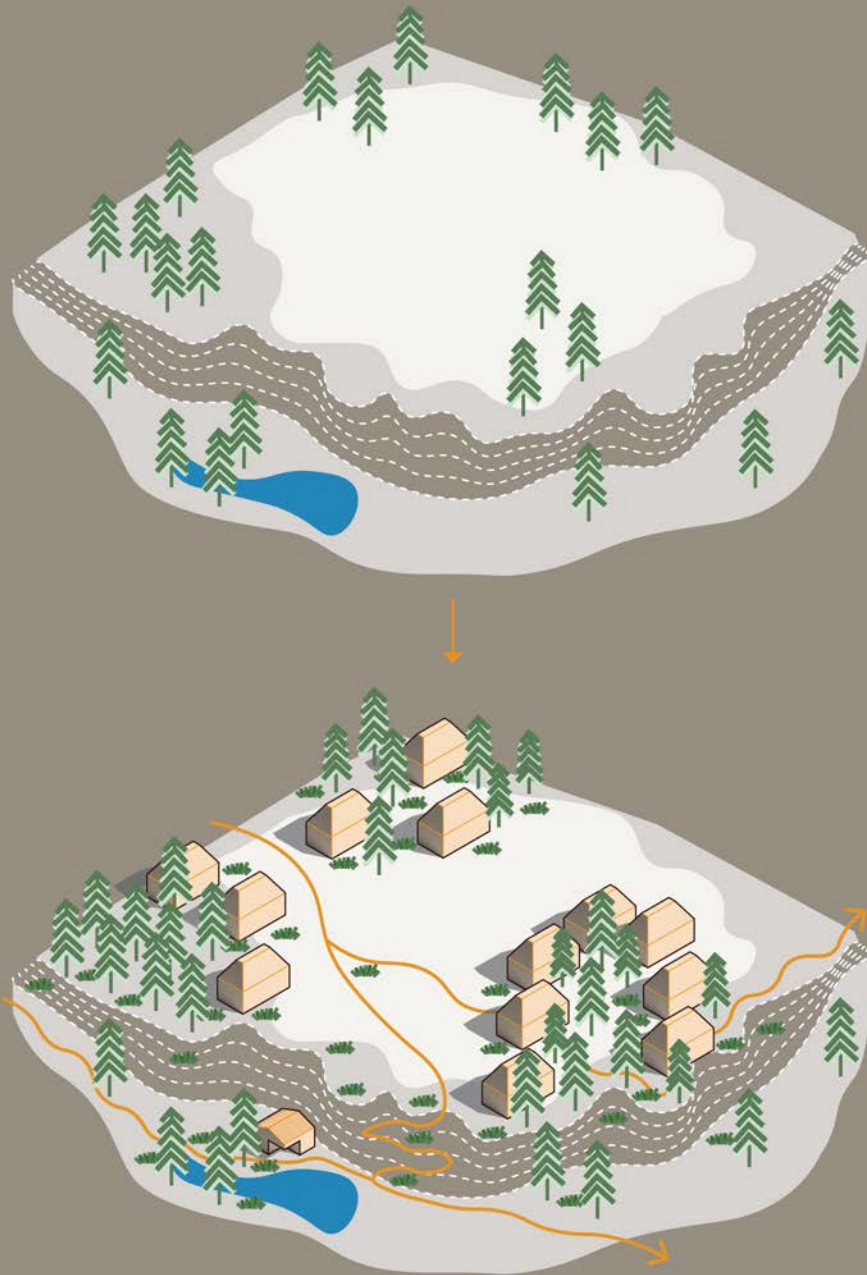
Foto fra grusgrav Jetsmark

Foto fra grusgrav Jetsmark

Foto fra grusgrav Jetsmark

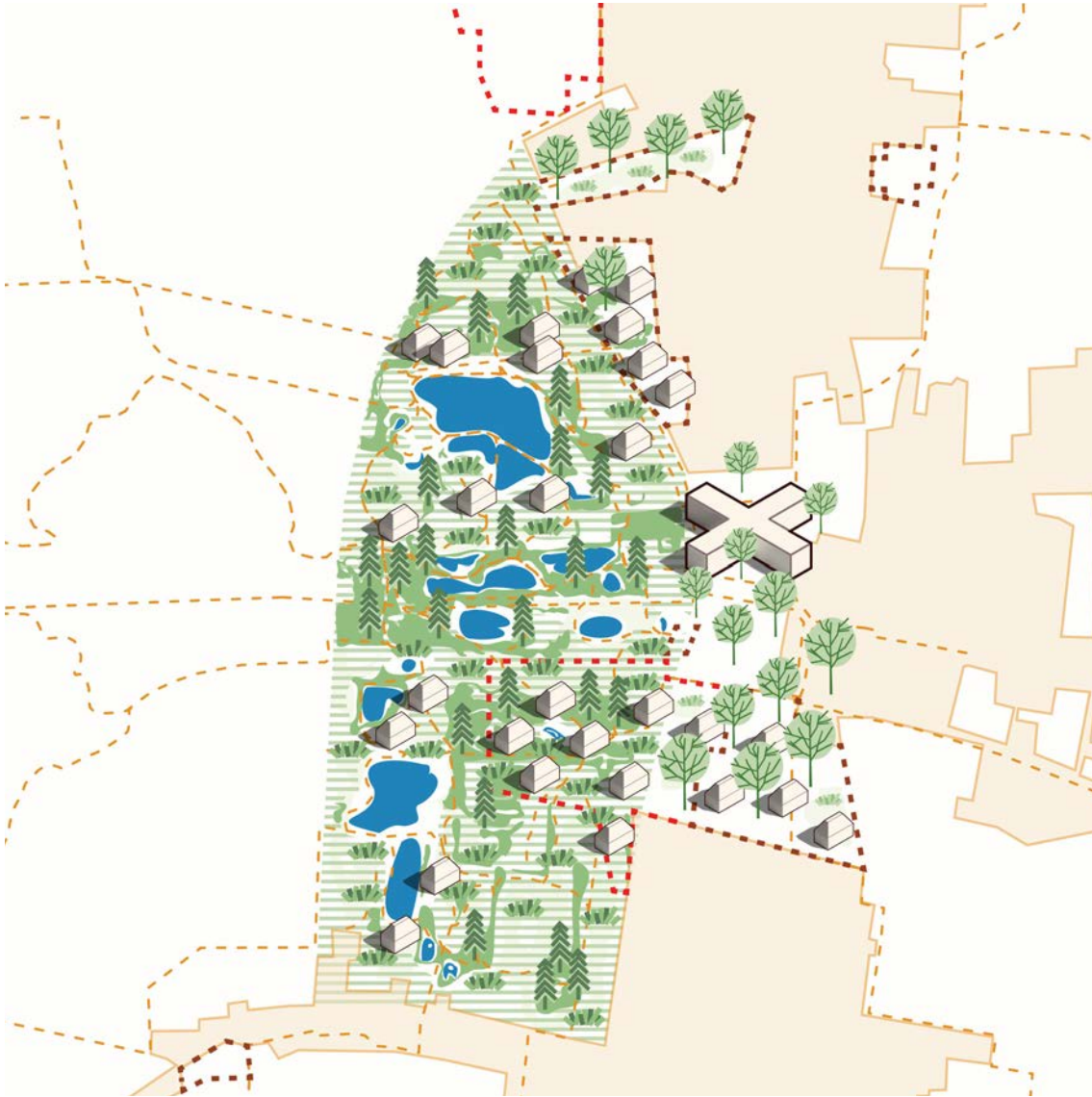

UDVIKL GRUSGRAVEN TIL EN DESTINATION

Styrk naturen, etabler rekreative stier og udvikl unikke boliger i det helt særegne landskabe

Inspiration - boliger i naturen, sokkelgrunde, rækkehuse, fritliggende huse, storfamilieboliger og bofællesskaber

WAUW I GRUSGRAVEN - REKREATIV NATURPARK OG BOLIGOMRÅDE I ÉT

By og natur flettes i det der skal være fremtidens grusgrav. Områder som i dag er udlagt til boliger forelsås udvides, så der kan skabes nye bosætningsmuligheder som ikke er set mange andre steder i landet.

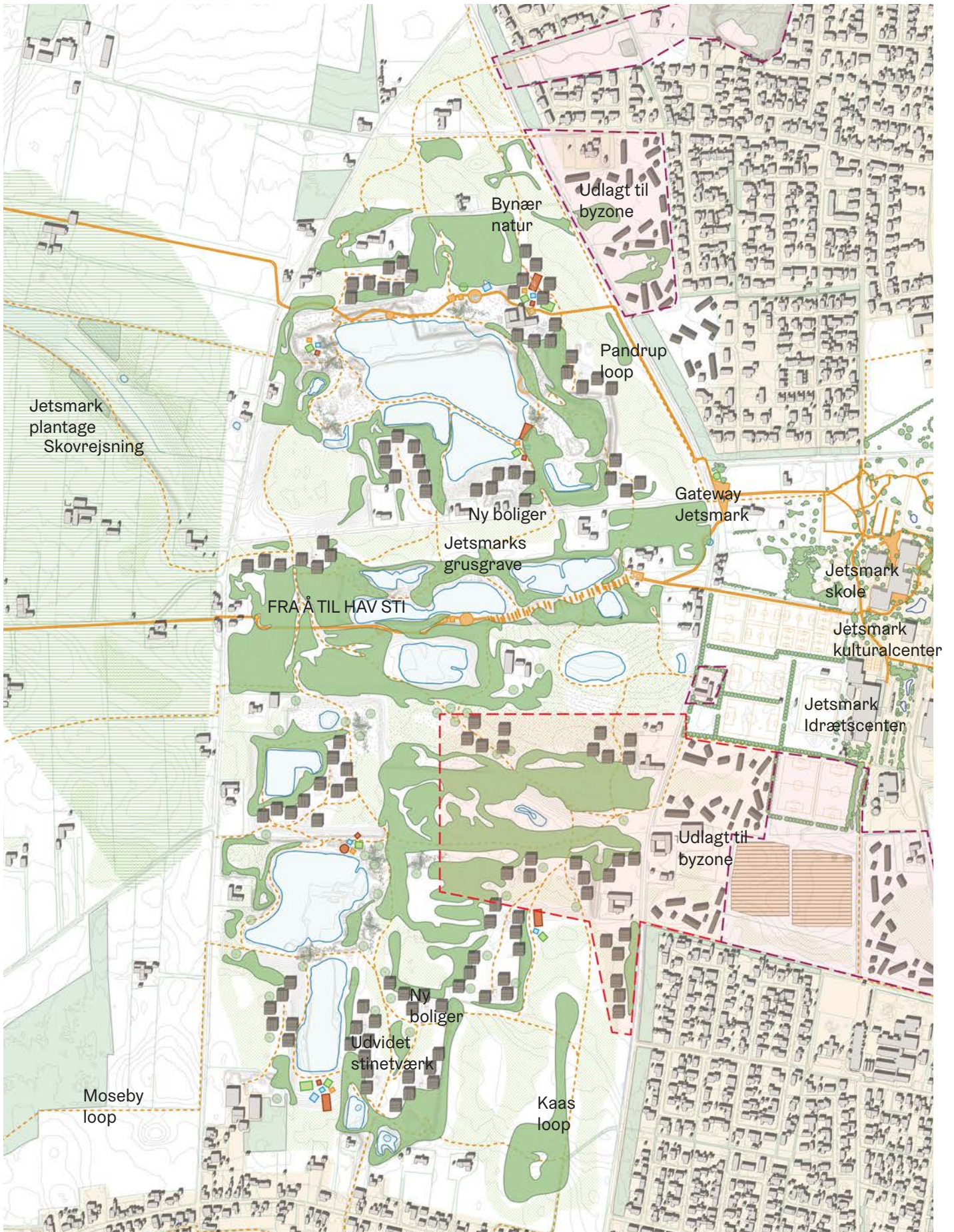

DOGMER FOR UDVIKLING AF JETSMARK GRUSGRAVSKVARTER

- 1) Koncentrer bosætningsområderne i mindre klynger.
- 2) Variér udviklingsområder med zoner af natur & åben landskab.
- 3) Sælg primært sokkelgrunde med fælles parkering og infrastruktur.
- 4) Ejendomsskel kan ikke markeres eller bebygges med hække, hegn eller på en måde, der gør dem synlige.
- 5) Udnyt eksisterende vej og infrastruktur. Veje og stier er anlagt i grus uden kanter.
- 6) Hold bygninger i ét eller halvandet plan, udviklet på grænsen mellem skov og åbent landskab for at bevare landskabets karakter.
- 7) Etabler en robust designmanual baseret med forståelse og respekt for det omgivende landskab.
- 8) Eksisterende landskab bevares så vidt muligt, ingen anlagte græsplæner eller terrassering af eksisterende skrænter.
- 9) Fremmedjord og sten må ikke tilføres stedet
- 10) Planter bør ikke afvige fra arter, der almindeligvis findes i området. Planter bør indarbejdes på en naturlig måde uden bede eller lignende.

FORSLAG TIL UDVIKLINGSDOGMER FOR BOSÆTNING I GRUSGRAVEN

By og natur flettes i det der skal være fremtidens grusgrav. Områder som i dag er udlagt til boliger forelsås udvides, så der kan skabes nye bosætningsmuligheder som ikke er set mange andre steder i landet.

VISIONSPLAN for Jetsmark Grusgravskvarter

En samlet byklynge

- Fysisk nøgleprojekt III

En samlet byklynge

Styrkelse af byklyngens attraktions- og bosætningsværdi

Pandrup, Kaas og Moseby hænger *næsten* sammen. Boligområderne er vokset omkring de tidligere stationer og gadeforløb og med Jetsmark skolecenter forbindes byerne også mentalt.

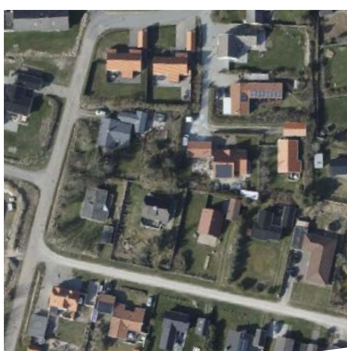
Men byklyngen er ikke helt fysisk sammenhængende endnu og der frie arealer som kan udvikles til enten "fortætning" med nye boliger, bynær naturudvikling eller lokale åndehuller.

Gennem det fysiske nøgleprojekt "En samlet byklynge" foreslås

1) at udvikle styrkede kvarterskarakterer gennem etablering af mere bynær natur.

2) at skabe gode hverdagsstier rundt om bykvartererne og ud i naturen og

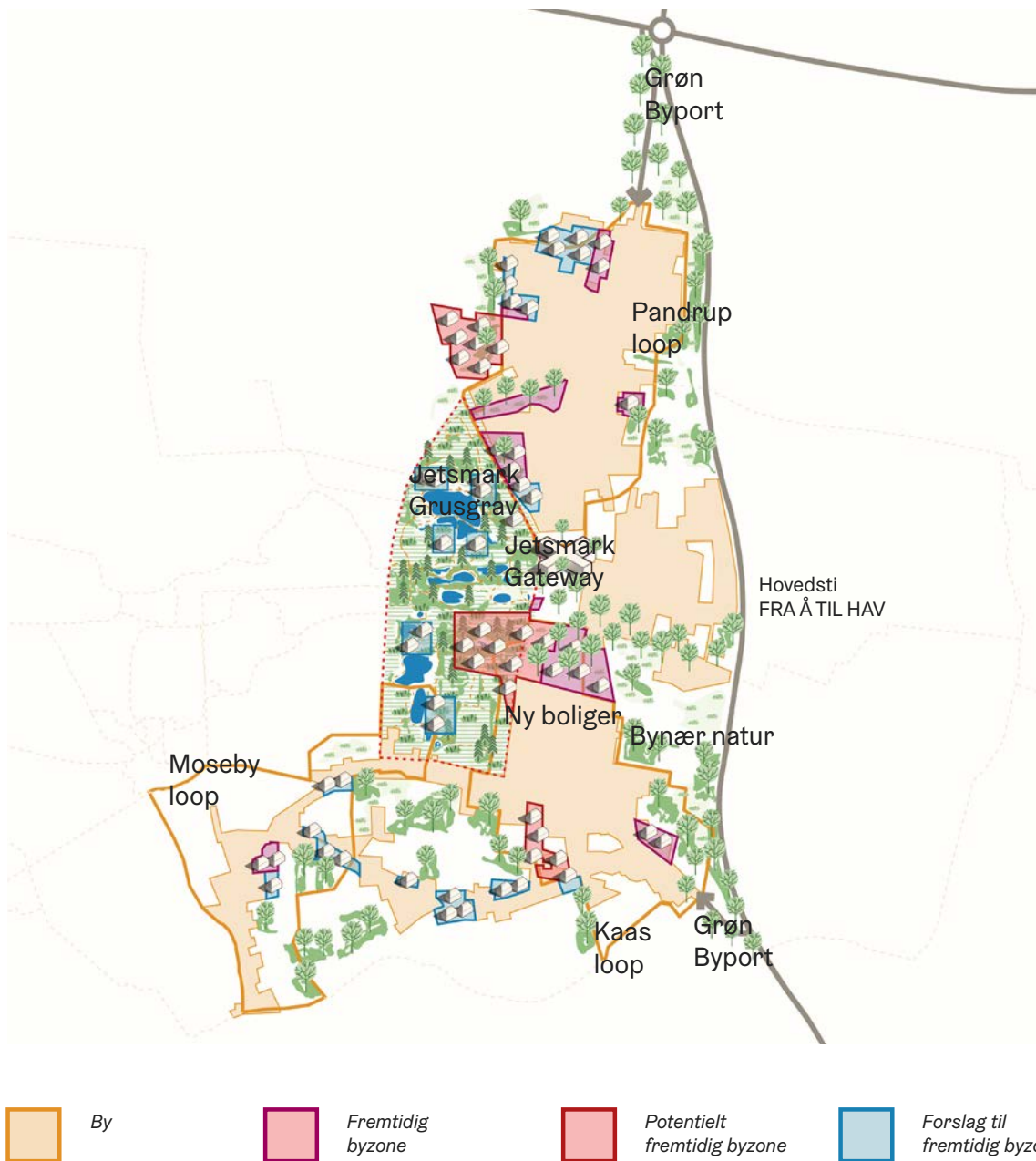
3) etablere bynære og lokale aktivitetssteder, fx. i "wauw i grusgraven". På denne måde forvandles også rammen om de lidt ensartede åben-lav bebyggelser (parcelhuse) og enkelte tæt-lave bebyggelser i Pandrup, og selv den eksisterende boligmasse kan opleves som værende "midt i naturen".

Pandrup, Kaas og Mosebys boligstruktur i dag - klassiske parceludstyknings i kvarter og langs vej

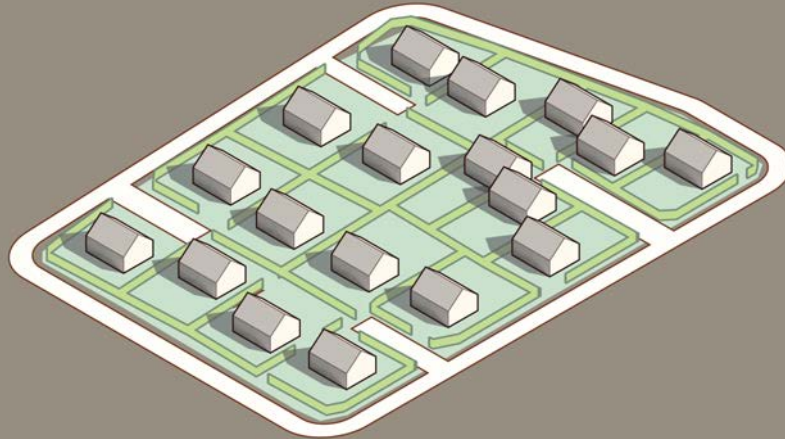

Inspiration - boliger i naturen, større parceller adskilt af beplantning, rækkehusklynger i klitter og naturparceller

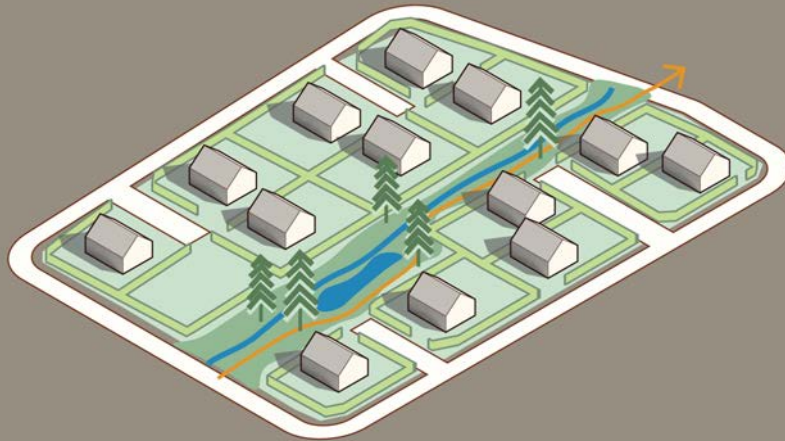

ET SAMLET JETSMARK - NATUREN SOM RAMME, OGSÅ OM DEN NUVÆRENDE BYMASSE

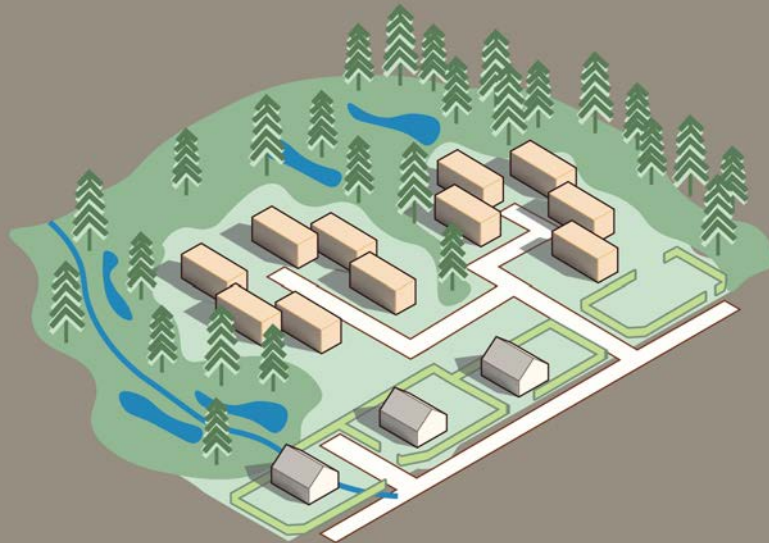
Styrk den bynære natur og forbindelserne i og omkring bykvartererne. På denne måde forvandles rammen om de lidt ensartede åben-lav bebyggelser (parcelhuse) og enkelte tæt-lave bebyggelser i Jetsmark, og selv den eksisterende boligmasse vil i fremtiden opleves som værende ”midt i naturen”.

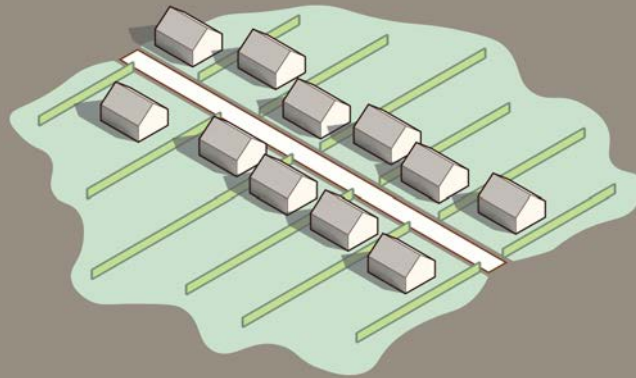
Bevar den eksisterende boligmasse

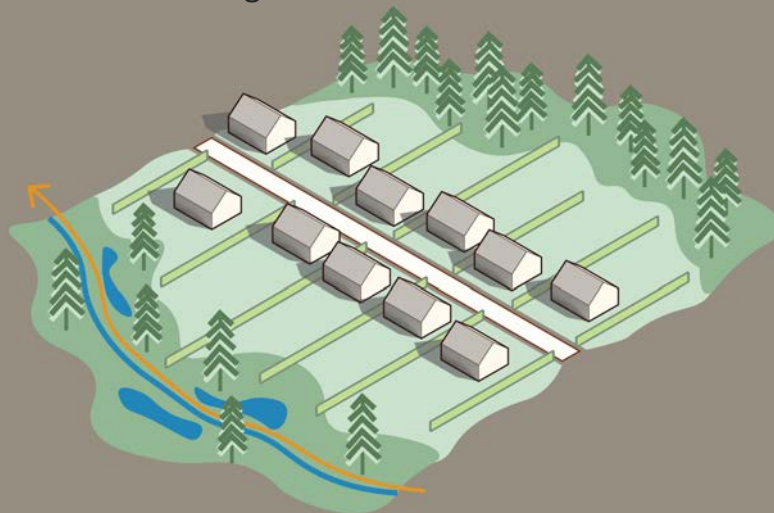
... Men inviter naturen lige til bagdøren.

Og udvid og fortæt med nye zoner af forskellige boligtyper, størrelser og former.

Bevar den eksisterende boligmasse

... Men inviter naturen lige til bagdøren.

Og udvid og fortæt med nye zoner af forskellige boligtyper, størrelser og former.

Strukturplan

Blokhus

Hune

Blokhus klitplantage

Rødhusestrand

Rødhuseklit

Hærvejen

Skovrejsning

Gateway Hellede

National cykelrute

Lundgård mose

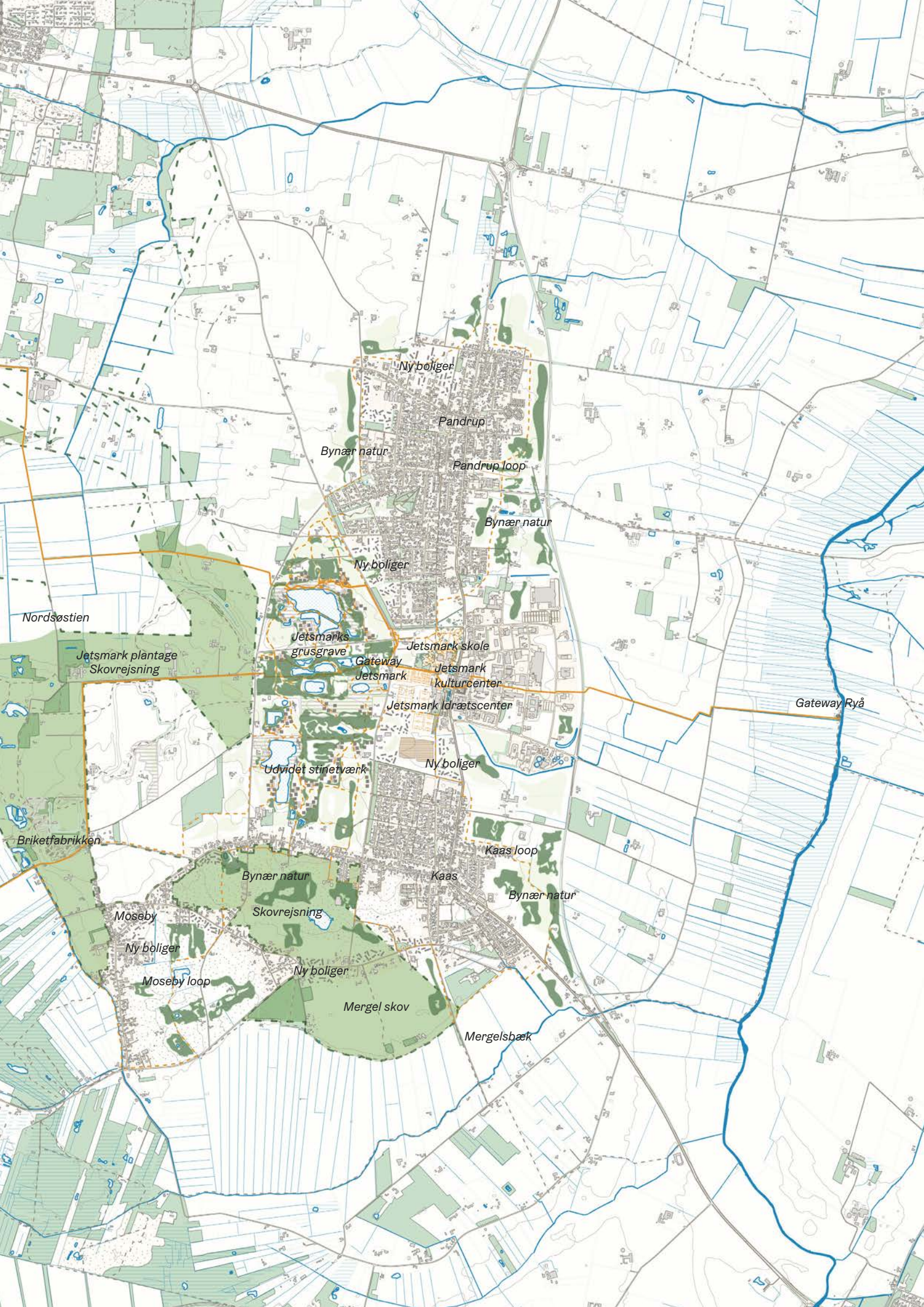
Helledesø

Jetsmark ruten

Tranum naturnationalpark

Gateway Udholm

Udholm mose

Ny boliger

Pandrup

Bynær natur

Pandrup loop

Bynær natur

Ny boliger

Nordsøstien

Jetsmark plantage
Skovrejsning

Jetsmarks
grusgrave

Gateway
Jetsmark

Jetsmark skole

Jetsmark
kulturcenter

Jetsmark Idrætscenter

Gateway Ryå

Udvidet stinævark

Ny boliger

Brikkefabrikken

Bynær natur

Kaas loop

Kaas

Bynær natur

Moseby

Skovrejsning

Ny boliger

Moseby loop

Ny boliger

Mergel skov

Mergelsbæk

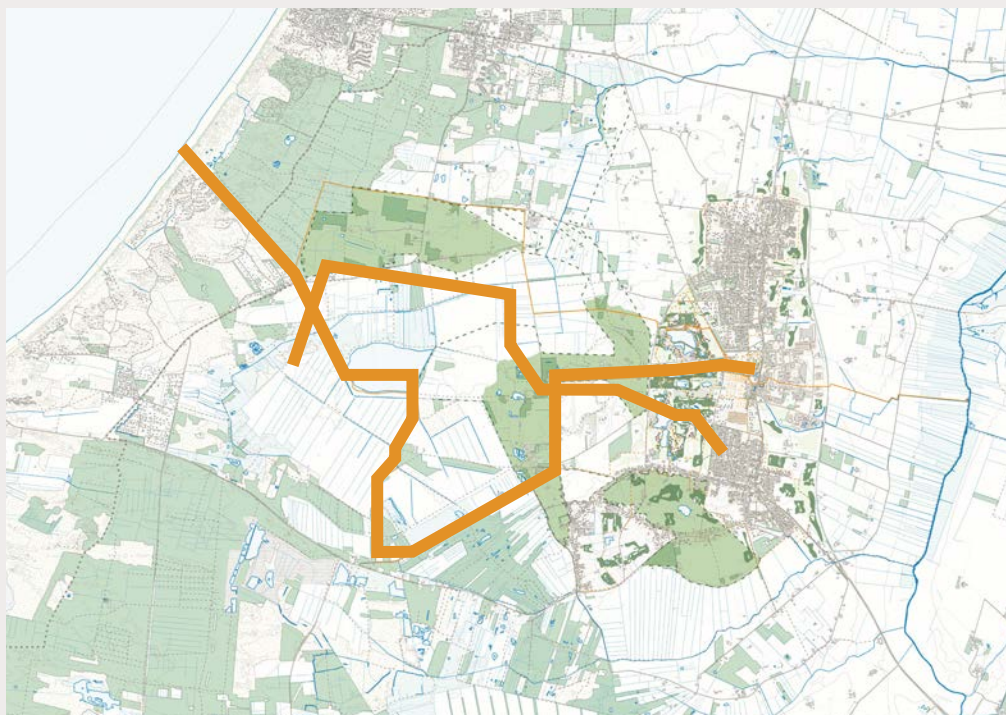

PANDRUP LANDSKAB
Malet af Ninna Fruensgaard i 1968

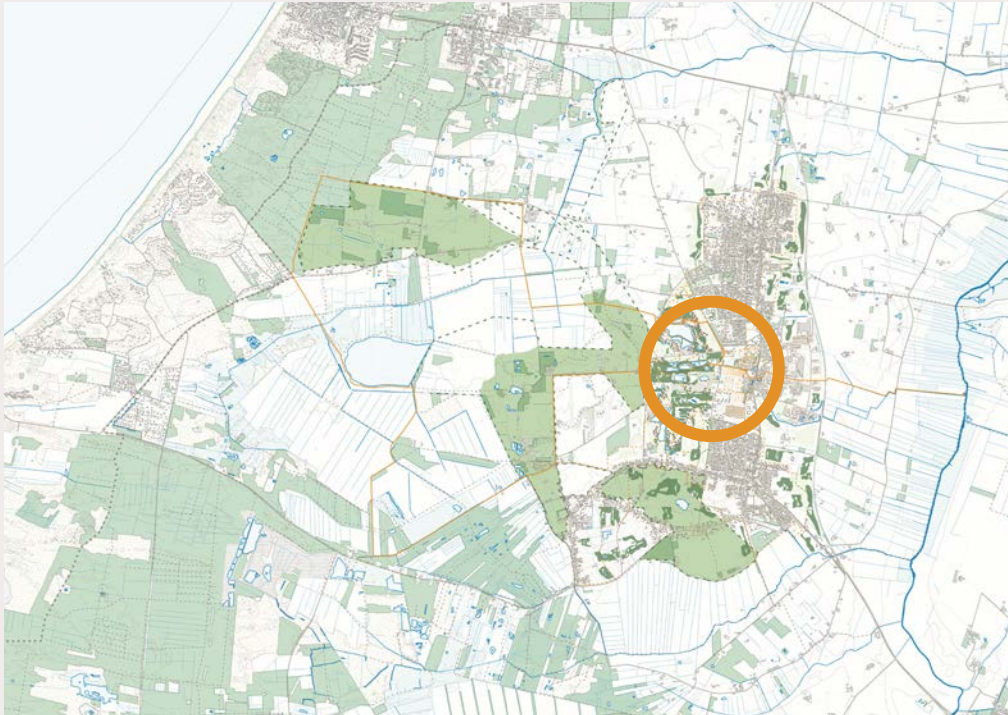
FYSISK FOKUSOMRÅDE GRUSGRAVEN
*Visualisering af mulighed for boliger og rekreative
oplevelser i grusgraven 2022*

Igangsættelse af initiativer

1) Forbind de store attraktioner fra start

- Igangsætte skovrejsning vest for råstofområdet
- Igangsætte natur- og oplevelsesudvikling mellem Jetsmark og Vesterhavet, fx Hellede sø og en ny "gateway" ved råstofområdet
- Etablere sammenhængende cykelgangsti "fra å til hav" – og derefter etablere formidlingsstationer og oplevelsessteder langs ruten, fx legepladser, madpakkehuse, shelters, toiletter, p-pladser.
- Igangsætte formidlingsindsats omkring oplevelser i Jetsmark (rekreative naturoplevelser)

2) Udvikl indefra og ud, ved skolen og grusgraven

- Planlægge for nye anvendelser i råstofområdet vest for byen (boliger)
- Udarbejde en detaljeret helhedsplan / rammelokalplan(?) for råstofområdet der sætter bestemmelser og retning for boligområder, naturudvikling og stisystem.
- Igangsætte skovrejsning vest for råstofområdet og i det hele taget mellem Jetsmark og Vesterhavet.

3) Øg naturoplevelse- og kvalitet bredt set

- Gør det nemt for nuværende grundejere, beboere og erhvervsdrivende at etablere naturarealer på egen grund- Lav fx. aftaler med erhvervsparke om etablering af naturarealer / beplantning der øger biodiversitet ud mod Omfartsvejen
- Lav fokuseret indsats omkring formidling af nuværende naturområder
- Gør de lokale til ambassadører for områdets oplevelser - lokale "natur- og kulturvejledere" eller en pulje til weekendoplevelsesture i nærområdet.
- Lad børnene deltage i skovrejningsprojektet - fx. som en skoleskov
- Lad skolen være en kulturbærer - arranger motionsdage på stien "fra å til hav" og lad børnene opleve at det kan være nemt at komme til havet på de nye stier

LYTT Urban & Landscape
Architecture